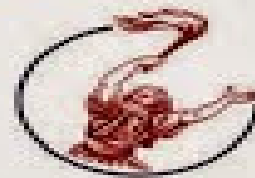

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΦΟΙΤΗΤΕΣ: ΚΩΤΣΕΛΑ ΓΑΒΡΙΕΛΑ ΑΜ:13611

ΦΡΑΓΚΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΑΜ: 14181

ΕΠΟΠΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΜΑΥΡΙΔΑΚΗΣ ΘΕΟΦΑΝΗΣ

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	2
1.1. Η έννοια της οικονομικής κρίσης	4
1.2. Τα αίτια της οικονομικής κρίσης	4
1.3. Η Διεθνής Κρίση στην Ελλάδα	4
1.4. Η αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης	4
1.5. Οι τρόποι αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα	4
1.6. Η λύση στην οικονομική κρίση	5
2.1. Οι εργασιακές σχέσεις σε μακροεπίπεδο	6
2.2. Οι εργασιακές σχέσεις σε μικροεπίπεδο	6
2.3. Η ιστορία των συνδικάτων	7
2.3.1. Τα συνδικάτα σε σοβαρή δοκιμασία κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης	7
3.1. Εργασία και οικονομική κρίση	9
3.3. Ο Αντίκτυπος της κρίσης στις εργασιακές σχέσεις	10
3.4. Οι διακρίσεις στην εργασία- παράμετρος των σύγχρονων εξελίξεων	11
3.5. Η κρίση στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2010-2013 μέχρι και σήμερα	11
4.1. Υποδείξεις της τραπέζης της Ελλάδος για την έξοδο της χώρας μας από την κρίση	12
4.2. Χρηματοδότηση και οικονομική ανάκαμψη	13
6.1. Οι εθνικές ευρωπαϊκές νομοθεσίες στον αστερισμό της ευελιξίας	15
6.2. Η ενίσχυση των πολιτικών προώθησης των ευέλικτων μορφών απασχόλησης	15
7.1. Τρόποι εξόδου της Ελλάδας από την κρίση	18
7.2. Επιστροφή της Ελλάδας στις αγορές	18
7.3. Βιώσιμη ανάπτυξη με νέες θέσεις εργασίας	18
7.4. Οι εξαγωγές	18
7.5. Τα εργασιακά	19
7.6. Κοινωνικές ανάγκες	19
7.7. Πού θα βρεθούν οι πόροι	19
7.8. Δύο σχέδια στο τραπέζι για τη νέα έξοδο της Ελλάδας στις αγορές	19

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει ως στόχο να αναλύσει και να μελετήσει τις εργασιακές σχέσεις τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Συγκεκριμένα θα αναφερθούμε στις επιπτώσεις της κρίσης στις εργασιακές σχέσεις και θα βγάλουμε κάποιες πιθανές προβλέψεις- συμπεράσματα για το μέλλον.

Από την αρχή της οικονομικής κρίσης έχουν γίνει πολλές μελέτες κυρίως για τα αίτια της, αλλά πέρα από τα αίτια είναι σημαντικό να γνωρίζουμε και τις επιπτώσεις αυτής της κρίσης σε όλους τους τομείς.

Τα ερωτήματα λοιπόν που προκύπτουν είναι πως η οικονομική κρίση του 2007 επηρέασε τις εργασιακές σχέσεις στην Ελλάδα. Για να τελειοποιήσουμε αυτή την εργασία βασιστήκαμε από εκθέσεις του ινστιτούτου εργασίας της ΙΝΕ/ΓΣΕΕ. Επίσης βασιστήκαμε σε σχετικά κείμενα και ιστότοπους του διαδικτύου (links).

Η πτυχιακή εργασία αυτή λοιπόν προσπαθεί να μελετήσει τις εξελίξεις και τις μεταβολές που υπάρχουν στις εργασιακές σχέσεις και πως επηρεάζονται από την πρόσφατη οικονομική κρίση στην Ελλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η οικονομική κρίση

1.1. Η έννοια της οικονομικής κρίσης

Οικονομική κρίση είναι μια διαταραχή στις χρηματοπιστωτικές αγορές στις οποίες οι λανθασμένες επιλογές και τα προβλήματα οικονομικού κινδύνου αυξάνονται με αποτέλεσμα να αδυνατούν να διοχετεύσουν τα κεφάλαιά τους σε παραγωγικές επενδύσεις και σε αποδοτικούς τομείς. Μία οικονομική κρίση μπορεί να οδηγήσει μια οικονομία μακριά από την ισορροπία και να στρέψει σε μια καθοδική πορεία τους δείκτες της οικονομικής ανάπτυξης.

Συνεπώς η οικονομική κρίση είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μία οικονομία χαρακτηρίζεται από μία διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας. Όταν λέμε οικονομική δραστηριότητα αναφερόμαστε σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λ.π.

Η οικονομία παρουσιάζει μια κυκλική πορεία η οποία ακολουθεί συγκεκριμένες φάσεις. Ξεκινάει με τη φάση εισόδου, ακολουθεί η φάση της ανάπτυξης, του κορεσμού και της ύφεσης. Στο στάδιο της ύφεσης η οικονομία βρίσκεται σε κρίση και διαρκώς μειώνεται μέχρι του σημείου όπου επανέρχεται στη φάση εισόδου. Όλοι αυτοί οι σχηματισμοί παρουσιάζονται σε κυκλική πορεία περίπου κάθε 50 χρόνια.

Κάθε οικονομικός κύκλος έχει τέσσερις φάσεις: ανάκαμψη όπου παρατηρούμε αύξηση των επενδύσεων, μείωση της ανεργίας και φυσιολογικό πληθωρισμό. Άνθηση όπου περιλαμβάνει υψηλή αύξηση των επενδύσεων, φυσιολογική ανεργία και έντονο πληθωρισμό. Κάμψη (κρίση) παρατηρούμε μείωση των επενδύσεων, εμφάνιση της κυκλικής ανεργίας και πτώση των τιμών των προϊόντων. Τέλος είναι η ύφεση όπου έχουμε

περαιτέρω μείωση των επενδύσεων, εκτεταμένη ανεργία και περαιτέρω πτώση των τιμών.

1.2. Τα αίτια της οικονομικής κρίσης

Σύμφωνα με τις τελευταίες έρευνες που πραγματοποιήθηκαν τα αίτια της οικονομικής κρίσης οφείλονται σε τέσσερις παράγοντες. Οι παράγοντες αυτοί αναλύονται παρακάτω:

Το πρώτο είναι η ανισορροπία που επικρατεί σε παγκόσμιο επίπεδο. Σύμφωνα με τις ίδιες έρευνες διαπιστώθηκε ότι η Κίνα παρουσιάζει σημαντική ανάπτυξη και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι εξάγει το μεγαλύτερο μέρος των προϊόντων της βιομηχανικής της παραγωγής την τελευταία τριακονταετία στις ΗΠΑ. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα το εμπορικό ισοζύγιο της Κίνας να εμφανίσει πολύ μεγάλα ισοζύγια. Αυτό που προκαλεί όμως το ενδιαφέρον είναι ότι τα χρήματα αυτά δεν διοχετεύτηκαν στην εγχώρια αγορά άλλα στην αγορά των ΗΠΑ. Αυτό φυσικά είχε σαν αποτέλεσμα την ενίσχυση του δολαρίου. Φυσικά όλο αυτό αύξησε την χρηματοοικονομική μόχλευση που επικρατούσε στις διεθνείς αγορές και ενίσχυσε σημαντικά τον χρηματοπιστωτικό κίνδυνο αφήνοντας τις αγορές εκτεθειμένες.

Σε δεύτερη θέση έρχεται η ασυμμετρική πληροφόρηση και τα προβλήματα που προκύπτουν ανάμεσα στον Εντολέα και στον Εντολοδόχο. Η μη συμμετρική πληροφόρηση σχετικά με τα δομημένα προϊόντα (CDOs- Collateralized Debt Obligations, CDSs- Credit Default Swaps, κ.α.), έδωσε την δυνατότητα στους εκδότες τους να πάρουν μεγάλα ρίσκα χρησιμοποιώντας όχι και τόσο διαφανή μέσα.

Το τρίτο κομμάτι αφορούσε στα ρυθμιστικά κενά και την ελλιπή εποπτεία. Οι καινοτομίες στις αγορές δημιούργησαν νέες τάσεις οι οποίες όμως ακόμα δεν είχαν ενταχθεί σε κανόνες λογιστικής απεικόνισης και το αντίστοιχο ρυθμιστικό και εποπτικό πλαίσιο. Όλα αυτά οδήγησαν στην δημιουργία επικίνδυνων επενδύσεων οι οποίες υπόσχονταν τεράστια κέρδη και ενείχαν τεράστιο κίνδυνο ο οποίος όμως δεν ήταν εμφανής. Δημιουργήθηκαν οι λεγόμενες «φούσκες». Φυσικά αυτό ήταν ιδιαίτερα επιζήμιο για τις οικονομίες.

Φυσικά αυτό που θα έπρεπε να αναρωτιούνται όλοι είναι γιατί κανείς τόσα χρόνια δεν έχει παραδειγματιστεί από τα λάθη του παρελθόντος για να μάθει και να μην τα επαναλάβει? Η απάντηση είναι απλή γιατί η αιτία της κρίσης οφείλεται κυρίως στη δομή της κοινωνίας.

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει μεγάλο μέρος της κοινωνίας θεωρεί ότι η κρίση είναι αποτέλεσμα του τρόπου λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού τομέα ύστερα από την παγκοσμιοποίηση και την απελευθέρωση των αγορών. Άλλοι πάλι μπερδεύουν την αφορμή της κρίσης με την αιτία.

1.3. Η Διεθνής Κρίση στην Ελλάδα

Η διεθνής κρίση στη χώρα μας ήρθε με καθυστέρηση το δεύτερο εξάμηνο του 2008. Η κρίση ήρθε στην Ελλάδα μέσω Γερμανίας. Η Γερμανία είναι η μεγαλύτερη αγορά των ελληνικών προϊόντων των Βαλκανίων, πολλών χωρών της Ευρώπης και της Ελληνικής Ναυτιλίας. Η διεθνής κρίση δεν ήρθε στη χώρα μας με την ένταση που είχε σε άλλες χώρες της Ευρώπης επειδή: οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν σχέση με τα επικίνδυνα στεγαστικά δάνεια και τα τοξικά ομόλογα. Οι ελληνικές εξαγωγές περιλαμβάνουν μέρος

τροφίμων όπου η ζήτηση τους είναι ανελαστική δηλ η ζήτησή τους μειώνεται λίγο με την κάμψη του εισοδήματος. Σε αυτό συνέβαλλε σημαντικά το γεγονός ότι η χώρα μας δεν είχε μεγάλο όγκο εξαγωγών στις χώρες όπου η κρίση είχε έντονη έκφραση (Αγγλία, ΗΠΑ, Ισπανία κα). Στην χώρα μας δεν προκλήθηκε ακόμα ανεργία σε μεγάλη κλίμακα, όμως μειώθηκε σοβαρά η έκδοση νέων αδειών οικοδομής και ο ρυθμός της οικονομικής δραστηριότητας επηρεάζει σοβαρά την οικονομία.

1.4. Η αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης

Όταν εκδηλωθεί μια κρίση ακολουθεί η οικονομική ύφεση με αποτέλεσμα αυξήσεως της ανεργίας, μείωσης του εισοδήματος και των τιμών των αγαθών έως ότου η ύφεση να φθάσει στο τέρμα της. Αμέσως μετά αρχίζει η ανάκαμψη ακόμα και αν οι κυβερνήσεις δεν λάβουν κάποιο μέτρο για να την προκαλέσουν. Η ανάκαμψη αυτή οφείλεται ότι πολλοί (πρόσωπα ή εταιρείες) προσπαθούν να ωφεληθούν από τις χαμηλές τιμές των αξιών που τους ενδιαφέρουν (κτιρίων, μετοχών, εργοστασίων, μέσων παραγωγής κ.τ.λ.). Έτσι προκαλείται η ζήτηση των αξιών αυτών με αποτέλεσμα να αυξηθεί η τιμή τους. Αρχικά η ζήτηση είναι χαμηλή, όταν όμως οι πωλήσεις αξιών (π.χ. κατοικιών, μετοχών κ.λ.π. επανέλθουν στις αρχικές τιμές πριν την κρίση τότε οι οικονομίες μπαίνουν στο στάδιο της ανάκαμψης.

Θετική αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης αποτελούν η απαίτηση των πολεμικών και κατοχικών αποζημιώσεων, χαμηλότοκος δανεισμός με επενδύσεις και άμεσα από κράτη εκτός Ε.Ε. (Ρωσία, Κίνα κ.τ.λ.), ο περιορισμός των εισαγωγών και των δαπανών, η αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών και των πλεονεκτημάτων της χώρας (ορυκτός πλούτος, τουρισμός, ναυτιλία, γεωργία, εμπόριο, πολιτισμός, περιβάλλον κ.α.), η ανάπτυξη με υποστήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσω

επενδύσεων και ευρωπαϊκών πόρων (ΕΣΠΑ), η αντιμετώπιση της εισφοροδιαφυγής με σύγχρονα μέσα, η αναμόρφωση του πολιτικού συστήματος (σύνταγμα, κοινοβούλιο κ.α.). όπως αναφέρεται από πολλούς μελετητές οι χώρες που μπορούν να βγάλουν μια οικονομία από την κρίση είναι αυτές που διαθέτουν σημαντικό πληθυσμό και χαμηλό πληθωρισμό (ΗΠΑ, Αγγλία, Κίνα, Ρωσία).

1.5. Οι τρόποι αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα η αντιμετώπιση της κρίσης πρέπει να γίνει σταδιακά ακολουθώντας κάποια βήματα που θα οδηγηθεί η χώρα στην ανάκαμψη – ανάπτυξη. Τα βήματα αυτά που θα αναφερθούν παρακάτω έχουν ως στόχο:

- Την μείωση του ελλείμματος
- Την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος
- Την αύξηση της ανταγωνιστικότητας απέναντι στις άλλες οικονομίες.

Για να μπορέσει να βγει η χώρα μας από την κρίση είναι απαραίτητο να ληφθούν μέτρα τόσο στην δημοσιονομική πολιτική αλλά ακόμη περισσότερο στη νομισματική πολιτική αλλά όχι μόνο σε τοπικό επίπεδο αλλά διεθνές. Βέβαια το φλέγον και καίριο ερώτημα που προκύπτει είναι πως αυτοί που είναι υπεύθυνοι για την υπάρχουσα κατάσταση θα πληρώσουν χωρίς τις ζημιές να της επωμιστεί το ΑΕΠ. Εδώ λοιπόν σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η νομισματική πολιτική. Στη χώρα μας έλαβε τα εξής μέτρα: μείωση επιτοκίων και αύξηση της ρευστότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

1.6. Η λύση στην οικονομική κρίση

Παρακάτω θα σας παραθέσουμε κάποιες επιστημονικές απόψεις για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα και την «χρυσή λύση» που μπορεί να αποτελέσει ένα νέο ξεκίνημα μιας υγιούς ελληνικής κοινωνίας.

1. Για να γίνει αποπληρωμή του χρέους πρέπει να μειωθεί το έλλειμμα και για να γίνει αυτό πρέπει η κυβέρνηση να μην δημιουργήσει επιπλέον έλλειμμα στο ήδη υπάρχων.
2. Δημιουργία πρωτογενούς πλεονάσματος. Θα πρέπει η κυβέρνηση να καταφέρει να παράγει τόσα ώστε τα έσοδα από τις πληρωμές να καλύπτουν το ποσοστό των τόκων που πληρώνονται και να δημιουργεί αρνητικό πρόσημο στο έλλειμμα.

Κεφάλαιο 2: Η έννοια των εργασιακών σχέσεων

2.1 Οι εργασιακές σχέσεις σε μακροεπίπεδο

Με τον όρο εργασιακές σχέσεις χαρακτηρίζονται γενικά οι σχέσεις μεταξύ των εργοδοτών και των εργαζομένων, είτε απευθείας επί προσωπικού επιπέδου, δηλαδή μεταξύ διευθυντών και εργαζομένων που παρέχουν την εργασία τους, είτε συλλογικά μεταξύ των εργοδοτών και των εργοδοτικών οργανώσεων και των εργατικών ενώσεων και σωματείων.

«Οι εργασιακές σχέσεις αποτελούν κύριο αντικείμενο του Εργατικού Δικαίου καθώς επίσης και ένα πολυεπιστημονικό πεδίο μελέτης της εργατικής απασχόλησης, όπως των πολιτικών επιστημών, της οικονομίας, της κοινωνιολογίας και της ηθικής τάξης».

Οι εργασιακές σχέσεις διακρίνονται είτε ανάλογα με το είδος της εργασίας σε βιομηχανικές, βιοτεχνικές, ναυτικές κ.τ.λ, είτε με την εκπροσώπηση των εργαζομένων που μετέχουν σε εργατικές ενώσεις δηλαδή σε εργασιακές σχέσεις συνδικαλισμένων και μη συνδικαλισμένων. Τις εργασιακές σχέσεις επιμελούνται οι Διατάξεις του Εργατικού Δικαίου και προσδιορίζονται από τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας.

Ένα βασικό θέμα που απασχολεί τον τομέα των εργασιακών σχέσεων είναι οι συλλογικές διαπραγματεύσεις, γιατί αποτελούν τη βασική κινητήρια δύναμη των συνδικαλιστικών οργανώσεων και εκφράζουν τη σύγχρονη οικονομική και πολιτική πραγματικότητα των ανεπτυγμένων δυτικών χωρών. Σχετικά με τις εργασιακές σχέσεις έχουν διατυπωθεί διάφοροι ορισμοί μερικοί από αυτούς είναι :

- Οι σχέσεις μεταξύ των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των εργατών, εργοδοτών και του κράτους για εργασιακά θέματα και γενικά για όλα τα θέματα που απαιτούν κοινή εκπροσώπηση.
- Η αμοιβαία αναγνώριση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων εργοδοτών και εργαζομένων και ο κατάλληλος χειρισμός τους από τους εκπροσώπους των συνδικαλιστικών οργανώσεων και του κράτους για την ανάπτυξη αρμονικών ανθρώπινων σχέσεων και την αποφυγή παρεξηγήσεων.

Σε γενικές γραμμές κύριο θέμα των εργασιακών σχέσεων είναι οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι εκπρόσωποι του κράτους, οι εργατικοί θεσμοί, οι συλλογικές διαπραγματεύσεις και κυρίως οι τυπικοί και άτυποι όροι εργασίας. Σύμφωνα με τα παραπάνω οι εργασιακές σχέσεις χαρακτηρίζονται ως σχέσεις εξουσίας, αφού μέσω αυτών επηρεάζεται η συμπεριφορά κάποιων ανθρώπων.

2.2 Οι εργασιακές σχέσεις σε μικροεπίπεδο

Εργασιακές σχέσεις σε μικροεπίπεδο χαρακτηρίζονται οι σχέσεις των ανθρώπων μέσα σε μια επιχείρηση ή οργανισμό οι οποίες είναι ένα από τα σημαντικότερα σημεία για την εξέλιξη, τη βιωσιμότητα και την επίτευξη στόχων του εκάστοτε οργανισμού.

Πολλές φορές όμως δημιουργούνται συγκρούσεις στις παραπάνω σχέσεις. Η σύγκρουση είναι ένας βασικός ψυχολογικός μηχανισμός και αποτελεί μέρος της καθημερινής εργασιακής πρακτικής. Ένα σημαντικό πρόβλημα που μπορεί να αντιμετωπίσει μια επιχείρηση είναι η ύπαρξη συγκρούσεων στο εσωτερικό της δηλαδή η μη αναγνώριση συμβατών στόχων. Τα αποτελέσματα της σύγκρουσης μπορεί να είναι ιδιαίτερα αρνητικά για την επιχείρηση αφού έτσι δεν επιτυγχάνεται η επίτευξη των στόχων της. Ο

τρόπος με τον οποίο τα στελέχη της επιχείρησης θα χειριστούν τη σύγκρουση και θα τη χρησιμοποιήσουν προς όφελος του οργανισμού αποτελεί μία επιτακτική παρέμβαση σε θέματα ανθρώπινου δυναμικού.

Σύμφωνα με τους Griffin και Moorhead (1986), σύγκρουση είναι η αλληλεπίδραση ανάμεσα σε δύο ομάδες, όπου αντιλαμβάνονται ότι η άλλη ομάδα εμποδίζει τις προσπάθειες τους για να επιτύχει τους στόχους της. Ο Jones (1994) υποστηρίζει ότι μια σύγκρουση ξεκινάει όταν μια ομάδα επιδιώκει τα συμφέροντά της εις βάρος των άλλων ομάδων.

Έναν άλλο ορισμό παραθέτει η Νίκη Ρουμπάνη σύμφωνα με τον οποίο η σύγκρουση είναι μία ανοιχτή ή κρυφή αντιπαράθεση όπου δεν έχει αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά. Οι συγκρούσεις είναι μέρος της ζωής και μπορούν να δημιουργήσουν ευκαιρίες για πρόοδο και μάθηση. Όσο πιο νωρίς αντιμετωπίζεται μια σύγκρουση τόσο το καλύτερο επειδή οι άνθρωποι έχουν ακόμα τον έλεγχο των συναισθημάτων τους.

Όπως έχει λεχθεί από τον Robbins τρία είδη απόψεων χαρακτηρίζουν την αίτια μιας σύγκρουσης στην θεωρία συγκρούσεων (Robbins 1993). Η παραδοσιακή άποψη, όπου η σύγκρουση είναι δυσλειτουργική και είναι αποτέλεσμα κακής επικοινωνίας και διοίκησης – εργασιακές σχέσεις. Σε αυτή την περίπτωση πρέπει οι διευθυντές να εντοπίσουν τις αιτίες της και να τις αντιμετωπίσουν φέρνοντας αρμονία. Μια άλλη θεωρία των ανθρώπινων σχέσεων ισχυρίζεται ότι η σύγκρουση στις ομάδες είναι φυσική. Εκτός αυτού μια σύγκρουση μπορεί να λειτουργήσει ως πλεονέκτημα μιάς ομάδας σε μια χρονική στιγμή.

Γενικά οι συγκρούσεις που βοηθούν μια επιχείρηση να πετύχει τους στόχους της είναι λειτουργικές, σε αντίθεση με αυτές που μειώνουν την απόδοσή της είναι δυσλειτουργικές. Ο διευθυντής είναι υποχρεωμένος να διακρίνει τη

λειτουργικότητα μιας σύγκρουσης. Ένας συγκεκριμένος τύπος σύγκρουσης μπορεί να είναι επιθυμητός σε ελάχιστο επίπεδο αλλά μπορεί να γίνει και ανεξέλεγκτος με αποτέλεσμα η απόδοση της επιχείρησης να μειωθεί σημαντικά.

Οι αιτίες που δημιουργούνται οι συγκρούσεις στο επιχειρησιακό περιβάλλον είναι:

- Η κακή επικοινωνία των εργαζομένων μπορεί να οφείλεται από την απόσταση που έχουν μεταξύ τους, το θόρυβο, είτε λόγω κακής συμβατότητας των χαρακτήρων είτε και από δημογραφικές διαφορές μεταξύ τους (διαφορετική γλώσσα, θρησκεία κ.λπ.)
- Όταν ένας εργαζόμενος προσπαθεί να επιβάλλει τα συμφέροντά του σε βάρος των υπολοίπων
- Από λάθος χειρισμούς των προϊσταμένων μιας επιχείρησης.
- Μια διοίκηση μπορεί να προκαλέσει προβλήματα με κακές αποφάσεις σε επιμέρους ζητήματα.

2.3 Η ιστορία των συνδικάτων

Τα συνδικάτα ιδρύθηκαν για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων της εργατικής τάξης. Ήταν γέννημα μιάς κοινωνικής αναγκαιότητας και όχι σύλληψη κάποιων ευφάνταστων. Γέννημα της βαθμίδας ανάπτυξης και της εξέλιξης της ανθρώπινης κοινωνίας. Τα συνδικάτα ήταν κοινωνική αναγκαιότητα για να αμύνονται οι εργάτες απέναντι στην επιθετικότητα του κεφαλαίου.

Κάθε χώρα έχει τους δικούς της ρυθμούς ανάπτυξης αλλά και το δικό της τρόπο λειτουργίας του συνδικαλισμού. Στην ανάλυση της ιστορίας του Ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος διακρίνουμε τρεις περιόδους:

Πρώτη περίοδος 1875-1918

Η πρώτη περίοδος ξεκινάει με την εκδήλωση των πρώτων απεργιών που έγιναν στη Σύρο και κλείνει με την ίδρυση της ΓΣΕΕ το 1918. Τα Ελληνικά Εργατικά Σωματεία εμφανίστηκαν στο τέλος του 19^{ου} αιώνα όταν αυξανόμενο τμήμα του πληθυσμού που πλεόναζε στην ύπαιθρο μετακινήθηκε στα αστικά κέντρα και άρχισε να παίρνει τη μορφή μιάς τάξης ημερομίσθιων εργατών. Η σταθερή απασχόληση σε αυτά τα βιομηχανικά και εμπορικά κέντρα δημιούργησε μια μόνιμη εργατική τάξη.

Ο πρώτος σύνδεσμος εργατών σύμφωνα με γραπτές μαρτυρίες έγινε το 1879 από τους ξυλουργούς των Ναυπηγείων της Σύρου. Αυτή η αδελφότητα έκανε τον ίδιο χρόνο την πρώτη απεργία σαν μια προσπάθεια αντιμετώπισης των συνεπειών της κρίσης. Το 1822 πραγματοποιήθηκε απεργία σε Πειραιά και Αθήνα καθώς επίσης το 1883 σημαντική ήταν η απεργία των μεταλλωρύχων στο Λαύριο και σε άλλα τέτοια κέντρα. Εδώ πρέπει να αναφέρουμε ότι μέχρι το 1910 τα σωματεία αυτά είχαν φιλανθρωπικό χαρακτήρα και προσπαθούσα για την ευημερία των μελλών τους.

Δεύτερη περίοδος 1919-1936

Η περίοδος αυτή ξεκινά με τη δημιουργία της ΓΣΕΕ. Ακολουθεί η διάσπαση της και σημαντικό επιστέγασμα αποτελεί η αύξηση της μισθωτής εργασίας.

Οι Συνδικαλιστικές Δραστηριότητες των μισθωτών ήταν αντικείμενο πολιτικών διώξεων. Η αστυνομία και ο στρατός είναι σταθερά αντιμετώπι με το απεργιακό κίνημα. Οι συλλήψεις, οι καταδίκες των συνδικαλιστών είναι τα κύρια μέσα ρύθμισης των εργασιακών συλλογικών διαφορών.

Τρίτη περίοδος 1947 έως σήμερα

Στη διάρκεια αυτής της περιόδου όλοι οι εργαζόμενοι πρωτοστατούν στη Συνδικαλιστική Δραστηριότητα. Στα αιτήματα πέρα από τις αυξήσεις των

μισθών περιλαμβάνονται και νέα θέματα όπως οι απολύσεις, οι αποζημιώσεις καθώς και οι συλλογικές εργασιακές συμβάσεις.

2.3.1. Τα συνδικάτα σε σοβαρή δοκιμασία κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης

Το ευρωπαϊκό συνδικαλιστικό κίνημα που καταγράφει σημαντικές απώλειες κατά την τελευταία 20 ετία βρίσκεται σε σοβαρή δοκιμασία κατά την περίοδο της κρίσης όταν σε ένα πλαίσιο έκρηξης της ανεργίας και της εργασιακής ανασφάλειας και επισφάλειας καλείται να υπερασπίσει αποτελεσματικά τα συμφέροντα της μισθωτής εργασίας και υπό το βάρος της συντελούμενης αποδυνάμωσης των τελευταίων χρόνων. Σε αυτή τη συγκυρία ωστόσο καταγράφονται ενδιαφέροντα στοιχεία για τη λειτουργία και δράση των ευρωπαϊκών συνδικάτων που συμπυκνώνονται στα ακόλουθα:

- Η μείωση της συνδικαλιστικής πυκνότητας συνιστά καθολικό φαινόμενο στον ευρωπαϊκό χώρο και αφορά πλέον και χώρες που διατηρούσαν υψηλά επίπεδα συνδικαλισμού αντέχοντας στις πιέσεις αποδυνάμωσης του ρόλου τους όπως αυτή συντελείται υπό το βάρος εξωγενών και εσωγενών παραγόντων.
- Η ενίσχυση των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων σε χώρους και σε κατηγορίες όπου δεν αναγνωρίζεται η συνδικαλιστική δράση αποτελεί πτυχή που αναφέρεται στο συνδικαλιστικό κίνημα για την περίοδο που εξετάζεται.
- Η αναγνώριση της αντιπροσωπευτικότητας των συνδικαλιστικών οργανώσεων για τη υπογραφή συλλογικών συμβάσεων αποτελεί μία ακόμα παράμετρο ενίσχυσης της συνδικαλιστικής παρουσίας και εκπροσώπησης για την προώθηση συλλογικών ρυθμίσεων.

- Η οργανωτική αναδιάρθρωση των συνδικάτων εξακολουθεί να αποτελεί στοιχείο που αποσκοπεί στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του συνδικαλιστικού κινήματος.
- Οι πολιτικές ενότητας και συνεργασίας ανάμεσα στα διαφορετικά συνδικάτα ενισχύονται κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης ως αναγκαία συνθήκη κατά των επιπτώσεων που αυτή παράγει σε βάρος της εργασίας.
- Στις πρωτοβουλίες των συνδικάτων συμπεριλαμβάνονται και πρακτικές δράσης που παρουσιάζουν αξιοσημείωτα στοιχεία διαφοροποιούμενα από τις συνήθεις συνδικαλιστικές παρεμβάσεις.

Κεφάλαιο 3: Οι επιπτώσεις της κρίσης στις εργασιακές σχέσεις στην Ελλάδα

3.1 Εργασία και οικονομική κρίση

Η οικονομική πολιτική σήμερα στην Ελλάδα πρέπει να προσανατολίζεται προς την ενίσχυση της ζήτησης, της παραγωγικής και τεχνολογικής βάσης της χώρας.

Οι διεθνείς οικονομικές εξελίξεις που απορρέουν από την διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση έχουν επηρεάσει σε σημαντικό βαθμό την πραγματική οικονομία (ανάπτυξη, εισόδημα, απασχόληση, ανεργία, κοινωνικό κράτος κ.λ.π) δημιουργώντας τις πιο δυσμενείς συνθήκες κοινωνικο-οικονομικής αβεβαιότητας και ανασφάλειας για τον κόσμο της μισθωτής εργασίας, των ανέργων και των συνταξιούχων.

Όμως παρά τις εξελίξεις αυτές οι φορείς άσκησης της οικονομικής πολιτικής κατανοούν την σημερινή διεθνή οικονομική κρίση ως αποτέλεσμα εξωγενών και όχι ενδογενών παραγόντων που επιδρούν αρνητικά στην ομαλή λειτουργία του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος. Έτσι οι μέχρι σήμερα αποφάσεις για την ενίσχυση της ρευστότητας στις Η.Π.Α, μπορούν να κινητοποιήσουν το 50% του αναπτυξιακού της δυναμικού. Στην Ευρώπη και την Ελλάδα «οι ενέσεις ρευστότητας», οι «εθνικοποιήσεις» και οι «μειώσεις επιτοκίων», αδυνατούν να εμποδίσουν την διείσδυση της χρηματοπιστωτικής κρίσης στους αρμούς της πραγματικής οικονομίας και να δημιουργήσουν συνθήκες ανάσχεσης της οικονομικής κρίσης και περιορισμού των επιπτώσεων στον κόσμο της μισθωτής εργασίας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο βασικότερος λόγος της αναποτελεσματικότητας προς τους πιστωτές, είναι η περιφρόνηση προς τους δανειολήπτες, με αποτέλεσμα το 2009 να γίνουμε μάρτυρες χρεοκοπιών και διακοπής της λειτουργίας των επιχειρήσεων, μαζικών απολύσεων και διαθεσιμοτήτων των εργαζομένων, απειλής μείωσης των μισθών ή ανεργίας, διεύρυνσης των εύελκτων μορφών απασχόλησης και της εκ περιτροπής εργασίας, σημαντικής αύξησης της ανεργίας και ανησυχητικής ύφεσης της οικονομίας σε συνθήκες στασιμοπληθωρισμού και σοβαρής επιδείνωσης του εισοδηματικού και βιοτικού επιπέδου των Ευρωπαίων και των Ελλήνων πολιτών.

Πιο συγκεκριμένα, οι δυνάμεις της εργασίας υποστηρίζουν σε διαφοροποίηση με σχετικές αναλύσεις και πολιτικές αποφάσεις, ότι η αναποτελεσματικότητα των μέτρων ενίσχυσης της ρευστότητας οφείλεται στην διάγνωση των χρηματοπιστωτικών αιτιών της διεθνούς οικονομικής κρίσης, υποβαθμίζοντας τον ρόλο του μείγματος οικονομικής πολιτικής «των οικονομικών της προσφοράς» που ενθάρρυνε την επώαση της κρίσης στον χρηματοπιστωτικό τομέα.

Πράγματι, το συγκεκριμένο μείγμα οικονομικής πολιτικής στο πλαίσιο του μοντέλου της άνισης ανάπτυξης μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας, προέβλεπε την αποσύνδεση της δαπάνης της οικονομίας από το εισόδημα, ενισχύοντας την κατανάλωση με υπέρμετρο και υψηλού κινδύνου δανεισμό στις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, προκειμένου να διατηρείται σε υψηλά επίπεδα η οικονομική μεγέθυνση και αύξηση του Α.Ε.Π.

Από την άποψη αυτή είναι χαρακτηριστικό ότι «η φούσκα των ακινήτων» στις Η.Π.Α, δεν δημιουργήθηκε από την ζήτηση για κατοικίες. Δημιουργήθηκε από την μεγάλη προσφορά φθηνών δανείων και την

αναζήτηση υπερκερδών διαμέσου υπεραξιών. Ήταν με άλλα λόγια, φαινόμενο της χρηματοπιστωτικής σφαίρας της οικονομίας και όχι της πραγματικής οικονομίας, το οποίο επώαστηκε στο χρηματοπιστωτικό θερμοκήπιο με την ευλογία του μοντέλου της άνισης ανάπτυξης και του συγκεκριμένου μείγματος, νεοφιλελεύθερης έμπνευσης, οικονομικής πολιτικής.

Στην Ελλάδα οι προβλέψεις των διεθνών και όχι μόνο Οργανισμών, αναφέρουν ότι με ρυθμό αύξησης του Α.Ε.Π. 2% κατά το 2009 η ανεργία θα αυξηθεί κατά 40.000 άτομα, ενώ με ρυθμό ανάπτυξης Α.Ε.Π. 1% η ανεργία θα αυξηθεί κατά 80.000 άτομα. Οι προβλεψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφέρουν ότι ο ρυθμός αύξησης του Α.Ε.Π κατά το 2009 θα είναι 0,2%. Σε αυτή την περίπτωση η ανεργία θα αυξηθεί κατά 120.000.

Οι δυσμενείς αυτές συνθήκες για τους μισθωτούς και τους ανέργους υπαγορεύουν, κατά την αποψη μας, μια στρατηγική αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης στην Ευρώπη και την Ελλάδα με μέτρα ενίσχυσης της ζήτησης, φροντίδας των δανειοληπτών (νοικοκυριά), ενδυνάμωσης των προϋποθέσεων ανάπτυξης και στήριξης της χρηματο-οικονομικής κατάστασης και της επενδυτικής δραστηριότητας, ιδιαίτερα, των Μ.Μ.Ε.

Αντίθετα, οι απόψεις που συζητούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι κυρίως προσανατολισμένες προς την κατεύθυνση ρύθμισης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με ελέγχους, εποπτεία και συντονισμό, προκειμένου «οι σφιχτές οικονομικές και κανονιστικές πολιτικές να επιτρέψουν στην παγκόσμια οικονομία να ανασυγκροτηθεί», παράλληλα με την αποδόμηση του κοινωνικού κράτους και την απορύθμιση των εργασιακών σχέσεων.

Ομως, η βελτίωση των συνθηκών του κόσμου της εργασίας κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης απαιτεί αύξηση των δημόσιων και κοινωνικών δαπανών και απόσυρση των μέτρων φορολογικής επιβάρυνσης των μισθωτών και των συνταξιούχων. Ταυτόχρονα, απαιτείται εισοδηματική στήριξη των δανειοληπτών (νοικοκυριά) με συγκεκριμένα μέτρα, όπως επαναδιαπραγμάτευση του χρόνου αποπληρωμής του δανείου με το ίδιο επιτόκιο, χρηματοδότηση της επιπλέον επιβάρυνσης των νοικοκυριών πέραν του σημερινού επιτοκίου χορηγήσεως, εισοδηματική ενίσχυση των νοικοκυριών που αδυνατούν να αποπληρώσουν το δάνειό τους και διακοπή κάθε διαδικασίας κατάσχεσης και πλειστηριασμών. Προς την πλευρά των επιχειρήσεων απαιτείται η λήψη συγκεκριμένων μέτρων στήριξης της ρευστότητας (επιδότηση επιτοκίου), της χρηματο-οικονομικής και της επενδυτικής δραστηριότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (INE/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, 2009).

Ειδικότερα, η προστασία της απασχόλησης και ο περιορισμός των απολύσεων των εργαζομένων (3.000 τον Νοέμβριο 2008, 3.500 τον Δεκέμβριο 2008, 1.548 άτομα τον Ιανουάριο 2009) (INE/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, 2009) στην Ελλάδα προϋποθέτει συγκεκριμένα μέτρα και πόρους στήριξης της απασχόλησης κυρίως στον κατασκευαστικό, τουριστικό, κοινωνικό και μεταποιητικό τομέα της ελληνικής οικονομίας.

Παράλληλα η εξεύρεση πόρων (INE/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ), για την υλοποίηση των προαναφερόμενων μέτρων βελτίωσης των συνθηκών του κόσμου εργασίας κατά τη διάρκεια οικονομικής κρίσης, απαιτείται να προέλθουν, τόσο απο αποτελεσματικότητα και την ταχύτερη αξιοποίηση των διαρθρωτικών προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και από την αντίστροφη αναδιανομή του εισοδήματος προς όφελος των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών.

Στην Ελλάδα για παράδειγμα, οι αναγκαιότητες απαιτείται να ανευρεθούν την: α) αύξηση του συντελεστή φορολόγησης των πολύ υψηλών εισοδημάτων, β) εγκαθίδρυση της προοδευτικής φορολόγησης τις Ανώνυμης Εταιρείας και Ε.Π.Ε. γ) επαναπροσδιορισμός και αύξηση της φορολογητέας μεγάλης ακίνητης περιουσίας με ταυτόχρονη κατάργηση του ΕΤΑΚ, δ) φορολόγηση πολυτελούς κατανάλωσης. ε) Φορολόγηση διασυνοριακών μετακινήσεων κεφαλαίων ζ) καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και βαριά φορολόγηση των επενδύσεων διαμέσου off-shore εταιρειών.

Κατά συνέπεια, το αναγκαίο μείγμα της οικονομικο-πολιτικής σήμερα στην Ελλάδα απαιτείται, για την βελτίωση των συνθηκών του κόσμου εργασίας, να προσανατολιστούμε προς την ενίσχυση της ζήτησης, της παραγωγής και τεχνολογικής βάσης της χώρας, προκειμένου τα μέτρα αντιμετώπισής της να αποκαταστήσουν, εκτός άλλων, τις μακροοικονομικές εισοδηματικές, κοινωνικές, εργασιακές ανισορροπίες, και τα σοβαρά διαρθρωτικά τεχνολογικά και παραγωγικά προβλήματα της χώρας.

3.2 Η επιδείνωση των συνθηκών εργασίας ως κύριο χαρακτηριστικό των σύγχρονων εξελίξεων

Η εξεταζόμενη περίοδος συνδέεται με το φαινόμενο της επιδείνωσης των συνθηκών εργασίας που επιτείνεται με την εκδηλούμενη οικονομική κρίση.

Η εξέλιξη αυτή απορρέει από σειρά παραγόντων όπως οι παρακάτω:

α) Επιδείνωση των συνθηκών υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας σε μεγάλο αριθμό χωρών, ενδεικτικά Λετονία, Πορτογαλία που παρατηρούμε αύξηση των εργατικών ατυχημάτων.

β) Εκδήλωση αρνητικών φαινομένων λόγω της χρήσης των νέων τεχνολογιών όπως προκύπτει από έρευνες που διεξάγονται σε χώρες με υψηλά επίπεδα χρήσης των τεχνολογικών επιτευγμάτων όπως οι

σκανδιναβικές χώρες Δανία και Φιλανδία. Έτσι λοιπόν και ανεξάρτητα από τη θετική συμβολή της νέας τεχνολογίας σε ορισμένες πλευρές της εργασιακής ζωής, εκδηλώνονται ολοένα και περισσότερο φαινόμενα ανασφάλειας, έντονης πίεσης και εντατικοποίησης της εργασίας, έλλειψης αυτονομίας στην εργασία, ακόμη και αποκλεισμού και αποκοινωνικοποίησης με παρεπόμενες αρνητικές συνέπειες.

γ) Προβλήματα που παρουσιάζουν οι πολιτικές συμφιλίωσης οικογένειας και εργασίας που προωθούν την κατοίκον απασχόληση, με σοβαρές επιπτώσεις που επιφέρει η σύγκυση μεταξύ οικογενειακής, προσωπικής και επαγγελματικής ζωής.

δ) Αυξανόμενος «απουσιασμός» από την εργασία όπως εκδηλώνεται σε πολλές χώρες και επιχειρείται να αντιμετωπιστεί με κατασταλτικούς όρους.

ε) Αυξανόμενη, τέλος, καταστρατήγηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων, ακόμη και σε χώρες με υψηλό δείκτη κοινωνικής προστασίας.

3.3 Ο Αντίκτυπος της κρίσης στις εργασιακές σχέσεις

Σύμφωνα με καταξιωμένες μελέτες-εκθέσεις εξετάζεται ο αντίκτυπος της κρίσης στα εμπλεκόμενα μέρη, στις διεργασίες και στα αποτελέσματα των εργασιακών σχέσεων. Οι μελέτες αυτές διερευνούν τις εξελίξεις στα επιμέρους κράτη-μέλη και αξιολογούν τη σφοδρότητα των επιπτώσεων στις εργασιακές σχέσεις σε ολόκληρη την ΕΕ.

Πλαίσιο πολιτικής

Τα μέτρα της νέας οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ είχαν διαφορετικό αντίκτυπο στα κράτη-μέλη και στα αντίστοιχα συστήματα εργασιακών σχέσεων κατά τη διάρκεια της κρίσης. Εφαρμόστηκαν δημοσιονομικά και μακροοικονομικά μέτρα, όπως το «εξάπτυχο» και το Σύμφωνο Ευρώ, το οποίο στοχεύει στην ενίσχυση του οικονομικού συντονισμού για την

επίτευξη ανταγωνιστικότητας και σύγκλισης, με συγκεκριμένους στόχους που συμφωνούνται και αναθεωρούνται σε ετήσια βάση από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων. Επιπλέον στα κράτη-μέλη της ΕΕ που σύναψαν με την τριτοκλασική μνημόνια για την παροχή πρόσθετης χρηματοοικονομικής στήριξης (Ιρλανδία, Ελλάδα κ.λ.π) ο αντίκτυπος ήταν πιο έντονος λόγω της στενότερης δημοσιονομικής επιτήρησης που εφαρμόζεται στις χώρες αυτές για την μείωση του χρέους τους.

Πέραν της τόνωσης της ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εστιάσει σε θέματα κομβικού ενδιαφέροντος όπως η διαχείριση της αναδιάρθρωσης. Προσφάτως τον Ιανουάριο του 2012, η Επιτροπή εξέδωσε πράσινη βίβλο για την αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων και την πρόβλεψη της αλλαγής, καλώντας τα ενδιαφερόμενα μέρη να παρεμβούν.

Βασικά πορίσματα

Από τις μελέτες-εκθέσεις προέκυψε μία σειρά σοβαρών και εκτεταμένων επιπτώσεων της κρίσης σε διάφορες πτυχές των εργασιακών σχέσεων στην ΕΕ, μολονότι είναι ενίοτε δύσκολο να διαχωριστεί ο αντίκτυπος της κρίσης από άλλους παράγοντες, όπως οι τάσεις που χαρακτηρίζουν κατά παράδοση τις εργασιακές σχέσεις σε εθνικό επίπεδο.

Επιπτώσεις στα μέρη των εργασιακών σχέσεων

Σε πολλά κράτη μέλη έχει παρατηρηθεί αύξηση των συγχωνεύσεων και των αναδιρθρώσεων κατά τη διάρκεια της κρίσης, ιδίως στα σωματεία των εργαζομένων, και σε κάποιο βαθμό, στις ενώσεις των εργοδοτών. Πολλές είναι πάντως οι χώρες στις οποίες τα μέλη των εργατικών σωματείων έχουν

μειωθεί. Σε γενικές γραμμές, οι δύο αυτές αυτές τάσεις στις εργασιακές σχέσεις προϋπήρχαν της κρίσης και εικάζεται ότι θα συνεχιστούν και μετά την ανάκαμψη.

Μολονότι η κρίση ασκεί αναμφισβήτητα πιέσεις στις εργασιακές σχέσεις σε πολλές χώρες, έχει και θετικές συνέπειες, καθώς ωθεί τους κοινωνικούς εταίρους να συνεργαστούν. Σε ορισμένες χώρες, παρά τις δυσκολίες, η αναγνωρισιμότητα και η σημασία των εργατικών σωματείων αυξήθηκαν λόγω της κρίσης, με αποτέλεσμα σε κάποιες περιπτώσεις, την αύξηση των μελών τους, γεγονός που ανέκοψε την ευρύτερη πτωτική τάση στην πυκνότητα των συνδικαλιστικών οργανώσεων.

Πλήγμα δέχτηκαν και τα επίπεδα απασχόλησης, καθώς οι περικοπές δαπανών στον δημόσιο τομέα είχαν ως αποτέλεσμα απολύσεις, τη στιγμή που οι ιδιωτικές επιχειρήσεις προσπαθούν να αντισταθούν στις πιέσεις.

Σε μια προσπάθεια να αυξηθεί η παραγωγικότητα, ορισμένες χώρες έχουν αποφασίσει την τροποποίηση των ωραρίων εργασίας. Στις σχετικές διατάξεις περιλαμβάνονται η καθιέρωση δεξαμενών προσωπικού, η προσωρινή μετακίνηση υπαλλήλων μεταξύ επιχειρήσεων και η εκτεταμένη εφαρμογή προγραμμάτων μειωμένου χρόνου εργασίας.

Όπως προαναφέρθηκε ακόμα μια τάση που διαπιστώθηκε είναι η αυξανόμενη δυσκολία των διαπραγματεύσεων καθώς τα συνομιλούντα μέρη εμμένουν υπερβολικά στις απαιτήσεις τους.

Συμπεράσματα

Από τις μελέτες-εκθέσεις προκύπτει ότι η κρίση είχε σοβαρές και ενίοτε εκτεταμένες και μακροχρόνιες επιπτώσεις στις εργασιακές σχέσεις στην ΕΕ και στη Νορβηγία. Οι επιπτώσεις αυτές προκάλεσαν με τη σειρά τους

σημαντικούς μετασχηματισμούς στους κοινωνικούς εταίρους και στις μεταξύ τους σχέσεις, στις διεργασίες των εργασιακών σχέσεων.

Οι μελέτες-εκθέσεις αυτές εξέτασαν επίσης τον πιθανό συσχετισμό μεταξύ της σφοδρότητας των επιπτώσεων και του είδους του συστήματος εργασιακών σχέσεων που επικρατεί στην εκάστοτε χώρα. Διαπιστώθηκε ότι οι χώρες των οποίων οι εργασιακές σχέσεις επλήγησαν με μεγαλύτερη σφοδρότητα από την κρίση είναι αυτές που βιώνουν οξύτερα την οικονομική ύφεση, όπως π.χ οι χώρες της Μεσογείου. Αντιστοίχως θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι τα συστήματα των εργασιακών σχέσεων στις χώρες της Βόρειας και της κεντρικής Ευρώπης οι οποίες επλήγησαν λιγότερο από την κρίση είναι ενδεχομένως πιο ευέλικτα σε ότι αφορά τα εμπλεκόμενα μέρη και τις σχετικές διεργασίες γεγονός που τους επιτρέπει να προσαρμόζονται πιο έγκαιρα στις αλλαγές του οικονομικού περιβάλλοντος. Επιπλέον στις χώρες αυτές οι διασυνδέσεις μεταξύ των επιπέδων διαπραγμάτευσης είναι πιο συμπαγείς γεγονός που σε συνδιασμό με μια λιγότερο ανταγωνιστική νοοτροπία καθιστά τις εργασιακές σχέσεις περισσότερο ανθεκτικές.

3.4 Οι διακρίσεις στην εργασία- παράμετρος των σύγχρονων εξελίξεων

Οι διακρίσεις στην εργασία συνιστούν μια σταθερή παράμετρο των εξελίξεων στην σύγχρονη ευρωπαϊκή αγορά εργασίας. Η κατάσταση διατηρείται παρά τις απόπειρες αντιμετώπισης των διακρίσεων που συνοδεύονται με ποικιλία μέτρων κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Ενδεικτικά της υπάρχουσας κατάστασης σε ένα ευρύ πεδίο πτυχών της όλης θεματολογίας είναι τα ακόλουθα:

α) Οι εμφύλιες διακρίσεις στις αμοιβές αποτελούν το κεντρικό σημείο του όλου προβλήματος. Στην κορυφή των σχετικών διακρίσεων βρίσκεται η

Κύπρος (24%), ενώ στον αντίποδα είναι η Φιλανδία. Το πρόβλημα των διακρίσεων σε ορισμένες χώρες διογκώνεται, όπως στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπως αυτές αυξάνονται σε διάστημα ενός έτους από 12,5% σε 12,8% και στον ιδιωτικό οικονομικό τομέα εκτοξεύονται στο 21,7%. Τα μέτρα για την αντιμετώπιση των διακρίσεων επανέρχονται και ανάμεσά τους καταγράφεται εκείνο της συλλογικής σύμβασης που στο Λουξεμβούργο συντείνει στη μείωση των διαφορών στους μισθούς μεταξύ ανδρών και γυναικών.

β) Οι διακρίσεις με βάση τις σεξουαλικές προτιμήσεις είναι έντονες και σε χώρες με ιδιαίτερη ευαισθησία στα δικαιώματα των ομοφυλοφίλων όπως η Φιλανδία σε βαθμό που τα συνδικάτα της χώρας να αναλαμβάνουν καμπάνιες για την βελτίωση των συνθηκών εργασίας τους, συμμετέχοντας και σε εκδηλώσεις ομοφυλοφιλικών οργανώσεων.

3.5 Η κρίση στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2010-2013 μέχρι και σήμερα

Στη χώρα μας παρά τα μέτρα που έχουν ληφθεί την τελευταία επταετία τόσο οι επενδύσεις αλλά και η παραγωγή, οι μισθοί, οι εσωτερική ζήτηση και η παραγωγικότητα παραμένουν σε πολύ χαμηλά επίπεδα με την ανεργία να κλιμακώνεται διαρκώς και σε υψηλότερα επίπεδα και το δημόσιο χρέος να αγγίζει το 179,1% του ΑΕΠ δηλαδή σε χρηματικές μονάδες να ξεπερνά τα 315 δις ευρώ για το 2014.

Για να μπορέσει η οικονομία να βγει από το τέλμα στο οποίο έχει περιέλθει θα πρέπει να ληφθούν σημαντικά διαρθρωτικά μέτρα τα οποία θα επιφέρουν ανάπτυξη της οικονομίας. Αρχικά λοιπόν θα πρέπει το Εθνικό Εγχώριο Παραγόμενο Προϊόν να γίνει ανταγωνιστικό έναντι των ξένων με στόχο τη μείωση των εισαγωγών. Σε δεύτερο επίπεδο θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα πρόγραμμα με μακροπρόθεσμο στόχο την ανάπτυξη της οικονομίας.

Το 2013 η οικονομία υπέστη τεράστια ζημιά καθώς παρουσίασε μείωση κατά 3,9% το οποίο λειτούργησε σωρευτικά μαζί με τις προηγούμενες χρονιές όπου η μείωση είχε ξεπεράσει το 1/5 του ΑΕΠ. Αυτό έχει φέρει την οικονομία της χώρας στα επίπεδα που κυμαινόταν το 2000.

Τον τελευταίο χρόνο η ανεργία ξεπέρασε κατά 20% την περασμένη χρονιά και αυτό οφείλεται στη μείωση του ΑΕΠ.

Σύμφωνα με τα οικονομικά στοιχεία της ετήσιας έκθεσης οικονομολόγων οι επενδύσεις στο τέλος του 2014 έφτασαν στο σημείο που βρίσκονταν το 1994. Οι εξαγωγές δεν παρουσιάζουν κάποιο ιδιαίτερο σημάδι βελτίωσης αλλά μειώθηκαν σημαντικά και οι εισαγωγές αφού μειώθηκε η εγχώρια ζήτηση. Αυτό οφείλεται κυρίως σε μακροχρόνιους παράγοντες που εμπόδιζαν την ανταγωνιστικότητα.

Κεφάλαιο 4: Οι τράπεζες και η κρίση

4.1 Υποδείξεις της τραπεζικής της Ελλάδος για την έξοδο της χώρας μας από την κρίση

Σύμφωνα με τα τελευταία οικονομικά στοιχεία αυτό που διαφαίνεται στον ορίζοντα ήταν πως το 2013 η ύφεση θα άρχιζε να υποχωρεί.

Σύμφωνα με τα τελευταία οικονομικά στοιχεία της τράπεζας της Ελλάδος η χώρα μας είχε κάνει σημαντικά βήματα και είχε καταφέρει να φτάσει στο σημείο σταθεροποίησης πλέον. Στην έκθεση παρουσιάζονται στοιχεία που θέλουν η χώρα μας να παρουσιάζει θετικούς ρυθμούς στη μεταβολή του ΑΕΠ το 2014. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται πως η χώρα μας κατέκτησε πάλι την εμπιστοσύνη των διεθνών αγορών. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να βιώσουν οι πολίτες την ύφεση σε πιο ήπια μορφή. Αυτό φυσικά οφείλεται στην καλύτερη λειτουργία της πραγματικής οικονομίας. Επιπλέον μειώθηκαν σημαντικά οι κίνδυνοι οι οποίοι θα μπορούσαν να εμποδίσουν την πορεία προς σταθεροποίηση. Επιπλέον ολοκληρώθηκε με μεγάλη επιτυχία η ανακεφαλαιοποίηση των κρατικών τραπεζών και ο τραπεζικός κλάδος αναδιοργανώθηκε ριζικά χωρίς όμως να προκληθούν προβλήματα στις καταθέσεις και στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

Σύμφωνα με την ίδια μελέτη η οικονομία ανέκαμψε σημαντικά μέσα στο 2013 και η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας αποκαταστάθηκε σε σημαντικό βαθμό

Σημαντικό σημείο εξέλιξης αποτελεί η δημιουργία πρωτογενούς πλεονάσματος ύστερα από δώδεκα ολόκληρα χρόνια (2002). Αυτό αποτελεί σημαντικό κατόρθωμα αν αναλογιστεί κανείς την ύφεση την οποία επικρατεί στην Ελληνική οικονομία.

Επιπλέον το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών εμφάνισε μικρό βαθμό βελτίωσης και μάλιστα και πλεονασματική εικόνα. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι περιορίστηκαν σημαντικά οι εισαγωγές και αυξήθηκαν οι εξαγωγές των εγχώριων προϊόντων. Η μείωση των εισαγωγών άγγιξε το 15% ενώ οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 21%.

Επιπλέον μετά από περίπου 20 χρόνια η ανταγωνιστικότητα της χώρας αποκαταστάθηκε πλήρως. Όμως αυτό οφείλεται σε μείωση του κόστους εργασίας. Αυτό φυσικά είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας και τη δημιουργία νέων δεδομένων στην αγορά εργασίας. Παρόλα αυτά όμως η ανταγωνιστικότητα δεν έχει αποκατασταθεί σε πραγματικούς όρους πλήρως καθώς αυξάνει ο πληθωρισμός λόγω της χαμηλής ζήτησης και της μείωσης του κόστους εργασίας. Το σημαντικό βέβαια είναι ότι ο πληθωρισμός για το 2013 παρουσιάζει μείωση 0,9% και αυτό θέτει μια σημαντική βάση για την οικονομία και την ανταγωνιστικότητα της.

Κατά την τριετία 2010 – 2013 πραγματοποιήθηκαν σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές οι οποίες έπρεπε να είχαν ληφθεί χρόνια πριν ώστε να είχε διασφαλιστεί η αποφυγή μιας οικονομικής συγκυρίας σαν και τη σημερινή.

Λήφθηκαν μέτρα τα οποία αφορούσαν την αγορά εργασίας και των προϊόντων. Η αγορά εργασίας υπέστη τεράστιες διαρθρωτικές αλλαγές οι οποίες αφορούσαν τόσο σε μισθούς όσο και σε κινητικότητα των δημοσίων

υπαλλήλων αλλά και σε ευελιξία της ιδιωτικής απασχόλησης με νέες μορφές απασχόλησης όπως ημιαπασχόληση εκ περιτροπής απασχόληση κα.

Εκτός όμως από την αγορά εργασίας αλλαγές συνέβησαν και στο δημοσιονομικό επίπεδο. Οι φόροι αυξήθηκαν κατά 60% και οι δαπάνες μειώθηκαν κατά 40%.

Το δημόσιο εξορθολογίστηκε με νέα μέτρα που ελήφθησαν και οι δαπάνες μειώθηκαν και λήθηκαν νέα μέτρα για καλύτερη άσκηση της εποπτείας του κράτους. Σημαντικό είναι να τονιστεί ότι σημαντικά διαρθρωτικά μέτρα άργησαν να υλοποιηθούν με αποτέλεσμα την σημαντική καθυστέρηση της αναδιοργάνωσης του κράτους. Φυσικά σημαντικά προβλήματα δεν έχουν ακόμα επιλυθεί στο ακέραιο όπως για παράδειγμα η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.

Σημαντικό ρόλο φυσικά έπαιξε και η τράπεζα της Ελλάδος η οποία με την υποστήριξη της πολιτείας κατάφερε να κρατήσει τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης οι ελληνικές τράπεζες είχαν αποκλειστεί από τις Διεθνείς αγορές και αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να υποστούν σημαντικές απώλειες οι οποίες έφτασαν στο 1/3 των καταθέσεων. Για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις αναγκάστηκαν να οδηγηθούν σε διαρκή βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση η οποία το 2012 άγγιξε τα 140δισεκατομμυρια ευρώ. Και παρόλο που κατά την αρχή της κρίσης οι τράπεζες παρουσίαζαν μεγάλη κεφαλαιακή επάρκεια από το 2010 και μέχρι σήμερα παρουσίασαν σημαντικές ζημιές και μάλιστα το 2011 παρουσίασαν έλλειμμα. Αυτό φυσικά οδήγησε στην ανακεφαλαιοποίησή τους για την προστασία των τραπεζικών καταθέσεων.

Έτσι η τράπεζα της Ελλάδος σε συνεργασία με την πολιτεία έλαβαν σημαντικά μέτρα για την προστασία την καταθέσεων των καταναλωτών. Σημαντικότερα εκ των οποίων ήταν:

- *διαρκής κάλυψη των βραχυπρόθεσμων αναγκών ρευστότητας των τραπεζών και της ζήτησης τραπεζογραμματίων εκ μέρους του κοινού,*
- *η διασφάλιση της επάρκειας των δημόσιων πόρων που προορίζονταν για την κάλυψη κεφαλαιακών αναγκών και του κόστους αναδιάταξης του τραπεζικού τομέα,*
- *η εξυγίανση αδύναμων τραπεζών, βάσει ενός νέου νομικού πλαισίου*
- *η ανακεφαλαιοποίηση των συστημικών τραπεζών.»*

Εξαιτίας της οικονομικής κρίσης που περιήλθε το διεθνές οικονομικό σκηνικό άλλαξε και κυρίως στην ευρωζώνη, δημιουργήθηκαν μηχανισμοί στήριξης των οικονομιών σε κίνδυνο και εποπτικά όργανα που ασκούσαν έλεγχο για τις δημοσιονομικές αλλαγές. Έτσι δημιουργήθηκε ένα νέο δημοσιονομικό πλαίσιο, το οποίο καθορίζεται από το «Δημοσιονομικό Σύμφωνο», το οποίο τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2013. Σύμφωνα με το σύμφωνο αυτό προβλέπεται η υιοθέτηση από τα συμβαλλόμενα κράτη εθνικών δημοσιονομικών κανόνων, τα οποία να ελαχιστοποιούν το ετήσιο διαρθρωτικό έλλειμμα σε 0,5% του ΑΕΠ. Επιπλέον δημιουργήθηκε ένας μηχανισμός ο οποίος αναγνωρίζει άμεσα τις αποκλίσεις που παρουσιάζονται από το μεσοπρόθεσμο στόχο και τίθεται αυτόματα σε λειτουργία. Επιπλέον πάρθηκαν αποφάσεις σχετικά με την προστασία της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας επιπλέον δημιουργήθηκε η «Τραπεζική Ένωση». Ακόμη δημιουργήθηκε μηχανισμός ελέγχου σε ενιαία βάση ο οποίος λειτούργησε από το Νοέμβριο του 2014 και δημιουργήθηκε ενιαίος μηχανισμός εξυγίανσης των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Έτσι σύμφωνα με τις διεθνείς εκθέσεις το 2013 αποτέλεσε το τελευταίο έτος για ύφεση της οικονομίας. Όμως για να διασφαλιστεί η ομαλότητα εξυγίανσης έπρεπε να ληφθούν κάποια σημαντικά μέτρα:

Αρχικά λοιπόν έπρεπε να ακολουθηθούν με συνέπεια οι στόχοι του προγράμματος σταθεροποίησης της οικονομίας. Όμως τα αποτελέσματα που προέκυψαν δεν αφήνουν περιθώρια επανάπαυσης αλλά απαιτούν να συνεχιστεί η εφαρμογή μέτρων για την βελτίωση της δημοσιονομικής πολιτικής και την αύξηση του πρωτογενούς πλεονάσματος με στόχο την βιωσιμότητα του χρέους και την καλλιέργεια κλίματος εμπιστοσύνης.

Σημαντικό είναι επίσης να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος και η αβεβαιότητα που θα μπορούσαν να προκαλέσουν χειροτέρευση του κοινωνικοπολιτικού κλίματος τόσο σε διεθνές αλλά και τοπικό επίπεδο.

Έτσι λοιπόν για να μπορέσουμε να εξέλθουμε από την κρίση στην οποία έχει περιέλθει η οικονομία θα πρέπει να υπάρξει μια ολοκληρωμένη εθνική πολιτική η οποία να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις όποιες δυσκολίες προκύπτουν σε κλίμα συνεργασίας.

Φυσικά για να επιτευχθεί η ανάπτυξη που απαιτείται πρέπει να πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις ορισμένες εκ των οποίων παρουσιάζονται παρακάτω:

Σταθερός προϋπολογισμός του επόμενου έτους ο οποίος να αποδεικνύει ότι η δημοσιονομική προσαρμογή έχει επιτευχθεί σε σταθερές βάσεις.

Ενιαίος φορολογικός και φοροεισπρακτικός μηχανισμός με γρήγορη αντιμετώπιση των φορολογικών παραβάσεων από την δικαιοσύνη.

Ελαχιστοποίηση της γραφειοκρατίας και βελτίωση του ιδιωτικού τομέα.

Καλύτερη ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες

Διαφάνεια των δημόσιων υπηρεσιών και αξιοκρατική αξιολόγηση των δημοσίων υπαλλήλων με χρήση αντικειμενικών κριτηρίων.

4.2. Χρηματοδότηση και οικονομική ανάκαμψη

Εξαιτίας της κρίσης και της ύφεσης στην οποία έχει περιέλθει η οικονομία οι τράπεζες αντιμετώπισαν σημαντική πιστοδοτική κρίση και η προσφορά δανειακών κεφαλαίων μειώθηκε στο ελάχιστο. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την μείωση της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα με συνέπεια την οικονομική συρρίκνωση του ιδιωτικού τομέα και πολλές επιχειρήσεις να αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα ρευστότητας και να είναι αντιμετώπιες με την απειλή της πτώχευσης και σε πολλές περιπτώσεις οδήγησε σε κλείσιμο πολλών μικρών επιχειρήσεων που δεν κατάφεραν να ανταπεξέλθουν στις πιέσεις της οικονομίας.

Σταδιακά όμως η εικόνα του τραπεζικού κλάδου έχει αρχίσει να αλλάζει και η οικονομία έχει αρχίσει πλέον να ενισχύεται σταδιακά με την παροχή πιστώσεων. Βέβαια και δεδομένου ότι τα προβλήματα δεν έχουν ξεπεραστεί πλήρως οι παροχή δανειακών κεφαλαίων εξακολουθεί να είναι περιορισμένη.

Κεφάλαιο 5: Οι οικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

Το 2013 ήταν έτος σημαντικής ύφεσης. Η ελληνική οικονομία παραμένει εγκλωβισμένη σε παρατεταμένη ύφεση με τις προοπτικές για οικονομική ανάπτυξη να παραμένουν δυσοίωνες, όσο η οικονομική πολιτική συνεχίζει να ασκείται με απόλυτη προσήλωση στη κατεύθυνση της δημοσιονομικής λιτότητας, δημιουργώντας συνθήκες πλήρους αποεπένδυσης και παραγωγικού περιθωρίου. Η ελληνική οικονομία, μετά από έξι συνεχόμενα χρόνια ύφεσης, με τη σωρευτική μείωση του ΑΕΠ να αγγίζει το 25% έχει αλλάξει δραματικά, αποκτώντας πλέον χαρακτηριστικά οικονομικής υπανάπτυξης και επιστροφής σε παραγωγικά αλλά και κοινωνικά επίπεδα του παρελθόντος.

Το 2013, το ΑΕΠ, σε τρέχουσες τιμές εκτιμάται στα 182.054 εκατ. ευρώ, από 193.347 εκατ. ευρώ, το 2012. Η μείωση του ΑΕΠ (πραγματική μεταβολή) ήταν 3,9% σε σχέση με το 2012.

Αναλυτικά, η ιδιωτική κατανάλωση μειώθηκε κατά 6% σε σχέση με το 2012. Η μείωση αυτή, αν και ηπιότερη σε σχέση με το 2012, όπου η ιδιωτική κατανάλωση σημείωσε τη μεγαλύτερη μείωση μετά την οικονομική κρίση και την εφαρμογή των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής (-9,3%), παραμένει αρκετά σημαντική αντανακλώντας τις αρνητικές εξελίξεις στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Η συρρίκνωση της ιδιωτικής κατανάλωσης είναι το αποτέλεσμα των μειώσεων σε μισθούς, συντάξεις και εισοδήματα, της αύξησης της ανεργίας, της αύξησης της φορολογικής επιβάρυνσης αλλά και της απαισιοδοξίας των νοικοκυριών για

τις αρνητικές προοπτικές της οικονομίας και συνεπώς της απασχόλησης και του διαθέσιμου εισοδήματός τους στο μέλλον.

Η ιδιωτική κατανάλωση δεν αναμένεται να αυξηθεί ούτε το 2014 παρά το γεγονός ότι το τελευταίο τρίμηνο του 2013 κινήθηκε σταθεροποιητικά σε σχέση με το παρελθόν. Η εξέλιξη της ιδιωτικής κατανάλωσης και της ιδιωτικής αποταμίευσης οδηγούν στο συμπέρασμα ότι τα νοικοκυριά εξακολουθούν να δαπανούν από πλούτο που είχαν κατορθώσει να συσσωρεύσει τα έτη πριν την οικονομική κρίση.

Σε σχέση με την εξέλιξη των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, αυτές μειώθηκαν κατά 12,8% συγκριτικά με το 2012. Το 2013 είναι το έκτο συνεχόμενο έτος μείωσης των ακαθάριστων επενδύσεων με αποτέλεσμα ενώ το 2007, ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου έφθανε τα 56.469 εκατ. ευρώ (σε σταθερές τιμές 2005), το 2013 έφθασε τα 20.095 εκατ. ευρώ (σε σταθερές τιμές 2005) μειωμένος κατά 64%. Αναφορικά με τη σύνθεση των επενδύσεων μεγαλύτερη πτώση σημειώθηκε στις επενδύσεις για κατασκευές και κυρίως σε ότι αφορά κατασκευές κατοικιών με αποτέλεσμα το μερίδιό τους στο σύνολο της επενδυτικής δαπάνης της οικονομίας να πέσει στο 18,3% από 47,1% το 2007. Η συνολική εξέλιξη των επενδύσεων επηρεάζει τόσο το τρέχον, όσο και το δυνητικό προϊόν, τις δυνατότητες δηλαδή της οικονομίας στο μέλλον, και ταυτόχρονα μεταβάλλει τη σύνθεση του προϊόντος. Μάλιστα, η μακροχρόνια υστέρηση των επενδύσεων έναντι των αποσβέσεων δυσχεραίνει τη δυνατότητα της οικονομίας να εξέλθει από αυτό το δυσμενές οικονομικό πλαίσιο γιατί οι πόροι που θα είναι αναγκαίοι για να χρηματοδοτήσουν την ανασυγκρότηση του παραγωγικού ιστού και την επανεκκίνηση της οικονομίας θα είναι τεράστιοι. Η εικόνα των επενδύσεων αναμένεται να βελτιωθεί το 2014 αλλά όχι σε βαθμό που να βελτιώνει την αναπτυξιακή της προοπτική. Θετικά θα επηρεάσουν το

συνολικό επίπεδο των επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου η επανεκκίνηση των μεγάλων οδικών έργων και η αυξημένη σε σχέση με τα προηγούμενα έτη επενδυτική ζήτηση σε μηχανολογικό και μεταφορικό εξοπλισμό από τις επιχειρήσεις που επιδιώκουν να διατηρήσουν ή να αυξήσουν τη θέση τους στην αγορά και αρνητικά το επισφαλές περιβάλλον της ελληνικής οικονομίας, η εκκρεμότητα του υψηλού δημόσιου χρέους και η αδυναμία πρόσβασης σε δανειακά κεφάλαια λόγω των προβλημάτων στο τραπεζικό σύστημα. Οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών μειώθηκαν κατά 5,3% ως αποτέλεσμα της σημαντικής μείωσης της κατανάλωσης αλλά και των επενδύσεων. Ο όγκος των εισαγωγών έφθασε τα 45.605 εκατ. ευρώ μειωμένος κατά 2.569 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2012. Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 1,8% με τον όγκο τους να διαμορφώνεται σε 43.299 εκατ. ευρώ, σε σταθερές τιμές 2005, αυξημένος κατά 7.635 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2012. Το εμπορικό ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών παραμένει αρνητικό παρουσιάζοντας όμως σημαντική βελτίωση σε σχέση με το παρελθόν. Το 2013 το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών ήταν 2.306 εκατ. ευρώ μειωμένο κατά 3.333 εκατ. ευρώ σε σχέση με το έλλειμμα του 2012 και κατά 27.447 εκατ. ευρώ σε σχέση με το έλλειμμα του 2008.

Ο πρωτογενής τομέας είναι ο μόνος τομέας της ελληνικής οικονομίας που κινήθηκε θετικά, το 2013. Μετά από μία διετή μείωση της προστιθέμενης αξίας του, κατόρθωσε να κινηθεί οριακά θετικά κατά 0,1%. Ο δευτερογενής τομέας συρρικνώθηκε κατά 6,4%, μείωση η οποία προέρχεται από το κλάδο της βιομηχανίας (-3,9%) και κυρίως το κλάδο των κατασκευών (-18,2%). Σε σχέση με τη βιομηχανία η υποχώρηση της προστιθέμενης αξίας της προήλθε από τη πτώση της παραγωγής ηλεκτρισμού και των ορυχείων – μεταλλείων. Η πτώση της παραγωγής στη μεταποίηση ήταν συγκριτικά με τα

προηγούμενα έτη ασθενέστερη, λόγω της αυξημένης ζήτησης από το εξωτερικό που αντιστάθμισε τη μείωση της εγχώριας ζήτησης. Οι κλάδοι της βιομηχανίας που ενισχύθηκαν ήταν κατά κύριο λόγο οι επιχειρήσεις φαρμακοβιομηχανίας και διύλισης πετρελαίου. Σε σχέση με το κλάδο των κατασκευών η υποχώρηση της προστιθέμενης αξίας του ήταν ιδιαίτερα σοβαρή φθάνοντας το -18,2% με αποτέλεσμα σωρευτικά η μείωση της προστιθέμενης αξίας του κλάδου σε σχέση με το 2006 να είναι άνω του 80%. Το 2014 οι εκτιμήσεις για την εξέλιξη του τομέα της βιομηχανίας είναι συγκρατημένα αισιόδοξες, προερχόμενες κατά κύριο λόγο από συγκεκριμένους εξωστρεφείς κλάδους της, ενώ οι προοπτικές του κατασκευαστικού κλάδου καταγράφονται αρνητικές παρά το ξεκίνημα των οδικών αξόνων εξαιτίας της παρατεταμένης ύφεσης, των αρνητικών προοπτικών της οικονομίας και της συρρίκνωσης της στεγαστικής πίστης. Η προστιθέμενη αξία του τριτογενή τομέα μειώθηκε κατά 3,5% αποτελώντας τη κυριότερη αιτία για τη μείωση της προστιθέμενης αξίας στο σύνολο της οικονομίας. Όλοι οι κλάδοι του τριτογενή τομέα συρρικνώθηκαν με εξαίρεση το κλάδο που σχετίζεται με την ακίνητη περιουσία ο οποίος παρέμεινε ουσιαστικά αμετάβλητος.

Οι εκτιμήσεις για το 2014 συγκλίνουν στο γεγονός ότι θα είναι το πρώτο έτος μετά την οικονομική κρίση στο οποίο η ελληνική οικονομία θα εισέλθει σε οριακά αρνητικούς ή στάσιμους ρυθμούς ανάπτυξης, από το τρίτο τρίμηνο, κυρίως λόγω των ιδιαίτερα ικανοποιητικών εξελίξεων στο τομέα του τουρισμού. Με βάση τα διαθέσιμα μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), σε όρους όγκου, κατά το 1ο τρίμηνο του 2014 παρουσίασε μείωση κατά 0,9% σε σχέση με το 1ο τρίμηνο του 2013. Αναλυτικά, σε σχέση με το 1ο τρίμηνο του 2013, η συνολική καταναλωτική δαπάνη παρουσίασε αύξηση κατά 0,8%, οι

ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου μειώθηκαν κατά 7,9 % οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών παρουσίασαν αύξηση κατά 5,4% ενώ αύξηση κατά 2,2% παρουσίασαν και οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών.

Στο σύνολο του έτους, οι προβλέψεις των διεθνών οργανισμών κυμαίνονται από οριακή ύφεση (-0,3%, ΟΟΣΑ – Μάιος 2014) έως οριακή ανάπτυξη (+0,5%, Τράπεζα της Ελλάδας και +0,6%, ΔΝΤ – Ιούνιος 2014), ενώ για το 2015 η ανάπτυξη θα σημειώσει μέτριους ρυθμούς από +1,9% (ΟΟΣΑ) έως +2,6% (ΔΝΤ).

Παρά τις εξελίξεις αυτές της ελληνικής οικονομίας, όλοι οι διεθνείς οργανισμοί επισημαίνουν ότι δεν έχει κατορθώσει να ξεπεράσει οριστικά τους κινδύνους και τις αδυναμίες της. Ακόμη και με το αισιόδοξο σενάριο του ΔΝΤ η ανεργία διατηρείται σε πολύ υψηλά επίπεδα την επόμενη πενταετία, ενώ σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ τα επόμενα χρόνια δεν αποκλιμακώνεται σχεδόν καθόλου (ανεργία 26,7% το 2015). Είναι σαφές ότι όσο δεν αυξάνεται το εισόδημα, η απασχόληση, η ιδιωτική και δημόσια επένδυση και κατανάλωση και ελλοχεύει ο κίνδυνος για μία νέα κρίση χρέους, εφόσον αυτό παραμένει ουσιαστικά μη βιώσιμο, η ελληνική οικονομία δεν θα καταφέρει να δημιουργήσει ισχυρή και διατηρήσιμη οικονομική ανάπτυξη που θα αυξήσει σημαντικά την απασχόληση.

Κεφάλαιο 6: Πως εξελίσσονται οι εργασιακές σχέσεις σήμερα στην Ελλάδα και την Ευρώπη

6.1. Οι εθνικές ευρωπαϊκές νομοθεσίες στον αστερισμό της ευελιξίας

Στο επίπεδο εργασίας οι αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν ήταν ιδιαίτερα σημαντικές και επέφεραν σοβαρές αλλαγές στο εργασιακό σκηνικό ως διακηρυγμένο και αμφισβητούμενης αποτελεσματικότητας εργαλείο για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης, που ευνοείται ακόμη περισσότερο υπό την πίεση που ασκεί η οικονομική κρίση και από τον αρνητικό συσχετισμό δύναμης για τον κόσμο της μισθωτής εργασίας. Οι νομοθετικές ρυθμίσεις που υιοθετούνται αφορούν, συνήθως, επιμέρους πεδία των εργασιακών σχέσεων ενώ, επίσης, καταγράφονται και εκτεταμένες αλλαγές, και κατά την τελευταία διετία, σε ορισμένες χώρες της Ένωσης που παρουσιάζουν τις σοβαρότερες επιπτώσεις από την οικονομική κρίση η οποία και εκλαμβάνεται και ως αφορμή για την συνέχιση πολιτικών βίαιης απορρύθμισης του εργατικού δικαίου που συντελείται κατά την τελευταία τριετία όπως στην Ελλάδα στην Πορτογαλία και στην Ρουμανία. Οι νομοθετικές παρεμβάσεις που συναντώνται σε εθνικό επίπεδο εντοπίζονται στα ακόλουθα θεματικά πεδία:

6.2. Η ενίσχυση των πολιτικών προώθησης των ευέλικτων μορφών απασχόλησης

Η ενίσχυση της παρουσίας των μορφών ευέλικτης εργασίας, που διαφοροποιούνται από τις συμβάσεις σταθερής και πλήρους απασχόλησης,

εκδηλώνεται με ρυθμίσεις που αναφέρονται στις ακόλουθες θεματικές ενότητες της ευέλικτης εργασίας:

Ως προς τις προσωρινές συμβάσεις ορισμένου χρόνου επισημαίνεται:

Η επέκταση της ανώτατης διάρκειας των διαδοχικών συμβάσεων ορισμένου χρόνου που έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της προστασίας των εργαζομένων εφόσον διευρύνεται η χρονική διάρκεια της έννοιας της προσωρινής απασχόλησης. Η περί-πτωση αυτή συναντάται στην Ρουμανία όπου επεκτείνεται το σχετικό ανώτατο όριο από τους 24 στους 36 μήνες ακολουθώντας το αντίστοιχο μέτρο που υιοθετήθηκε την προηγούμενη χρονιά στην Ελλάδα. Στην ίδια κατεύθυνση κινούνται σχετικές ρυθμίσεις και στη Σλοβακία. Αντιθέτως, την Σλοβενία, μετά από δημοψήφισμα και με ποσοστό 80% των συμμετεχόντων σε αυτό, αποτρέπεται το ενδεχόμενο νομο-θέτησης ρυθμίσεων για την περαιτέρω ενίσχυση της παρουσίας των προσωρινών συμβάσεων στην εθνική αγορά εργασίας.

Ως προς το καθεστώς ενοικίασης των εργαζομένων μέσω γραφείων προσωρινής απασχόλησης καταγράφονται τα εξής:

Η χαλάρωση των προϋποθέσεων για τη σύσταση εταιρειών δανεισμού εργαζομένων, όπως για παράδειγμα στην Ελλάδα όπου παρέχεται η σχετική δυνα-τότητα και σε εταιρείες που δεν έχουν τη νομική μορφή της ανώνυμης εταιρείας όπως, περιοριστικά, προέβλεπε η προηγούμενη νομοθεσία.

Η επέκταση του ανώτατου χρονικού ορίου δανεισμού των εργαζομένων από το 2 στα 3 έτη, όπως ακριβώς συνέβη και στην ελληνική περίπτωση κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος.

Η αναγνώριση του συνδικαλιστικού δικαιώματος στους εργαζόμενους με καθε-στώς δανεισμού από την πρώτη ημέρα του δανεισμού τους (πχ. Ηνωμένο Βασίλειο).

Η καθιέρωση της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ενοικιαζόμενου προσωπικού μέσω γραφείου προσωρινής απασχόλησης και εργαζόμενων της δανειζόμενης εταιρείας, υπό τον όρο της παρέλευσης 12 συνολικά εβδομάδων, ως προς τις αποδοχές, τον χρόνο εργασίας και ανάπαυσης, τις άδειες και την νυκτερινή εργασία.

Η καθιέρωση της συνευθύνης της δανειζόμενης επιχείρησης στην περίπτωση δυσμενούς διάκρισης σε βάρος των ενοικιαζόμενων εργαζομένων από μέρους της δανείζουσας εταιρείας με τη συνακόλουθη επιβολή ποινής αποζημίωσης προς τους θιγόμενους (π.χ. Ηνωμένο Βασίλειο).

Ως προς το ειδικό καθεστώς συμβάσεων για νεαρές ηλικίες με περιορισμένα εργασιακά δικαιώματα επισημαίνονται τα εξής:

Η καθιέρωση αμοιβής χαμηλότερης από τον κατώτατο μισθό για τους νεοπροσλαμβανόμενους νέους. Σε αυτό το πλαίσιο υπάγεται το ελληνικό παράδειγμα με δύο νομοθετικές παρεμβάσεις. Με την πρώτη, οι νέοι ηλικίας 18-25 ετών αμείβονται με μισθούς που αντιστοιχούν στο 80% των κατώτατων μισθών ανά επίπεδο συλλογικής σύμβασης (εθνικής γενικής, κλαδικής, επιχειρησιακής, ομοιοεπαγγελματικής). Με την δεύτερη, οι αμοιβές για τους νέους μέχρι 25 ετών που προσλαμβάνονται ή των ήδη απασχολούμενων υποχωρούν κατά 32% έναντι του γενικού κατώτατου μισθού και ανεξάρτητα από το επίπεδο της προηγούμενης αμοιβής τους.

Η διευκόλυνση των απολύσεων, ως κύριο χαρακτηριστικό των όρων καταγγελίας των συμβάσεων εργασίας

Οι νομοθετικές ρυθμίσεις για την καταγγελία των συμβάσεων εργασίας έχουν ως κύριο χαρακτηριστικό, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, περαιτέρω

διευκόλυνση των απολύσεων για τις επιχειρήσεις υπό το επιχειρηματικότητα και της αύξησης της απασχόλησης.

Τελος, καταγράφονται και μέτρα αύξησης του εργάσιμου χρόνου όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Ελλάδας με την αύξηση του εβδομαδιαίου ωραρίου στο σύνολο του δημόσιου τομέα από τις 37,5 στις 40 ώρες, στην Πορτογαλία όπου υιοθετείται η κατά μία ώρα δυνατότητα αύξησης του ημερήσιου ωραρίου χωρίς την καταβολή πρόσθετης αμοιβής και στην Πολωνία που καταργείται η μεταφορά της αργίας όταν αυτή συμπίπτει με την ημέρα της Κυριακής.

Το σύστημα των συλλογικών συμβάσεων υπό καθεστώς απορρύθμισης

Οι συντελούμενες αλλαγές στο σύστημα των συλλογικών διαπραγματεύσεων και των συλλογικών συμβάσεων χαρακτηρίζονται από την σοβαρή αποδιάρθρωση του περιεχομένου του με εντονότερο το φαινόμενο στις χώρες που δοκιμάζονται περισσότερο από την οικονομική κρίση. Οι εξελίξεις αυτές εντοπίζονται στα ακόλουθα ειδικά πεδία:

Η αποδυνάμωση της συλλογικής σύμβασης εργασίας ως εργαλείου διαμόρφωσης του γενικού κατώτατου μισθού. Κατά την εξεταζόμενη χρονική περίοδο υπάγονται στο πλαίσιο αυτό δύο εθνικά παραδείγματα. Στην Ελλάδα υιοθετείται η διάβρωση του γενικού κατώτατου μισθού, που ορίζει η εθνική γενική συλλογική σύμβαση, με νομοθετική παρέμβαση σε ποσοστό 22% (και 32% για τους νέους μέχρι 25 ετών).

Η νομοθετική κατάργηση των μισθολογικών αυξήσεων μέσα από συλλογικές συμβάσεις. Πρόκειται για πρακτική περιορισμού της συλλογικής αυτονομίας που εντοπίζεται, στην ελληνική περίπτωση, με την αναστολή των αυξήσεων και των ωριμάνσεων που παραπέμπουν στα επιδόματα

πολυετίας μέχρις ότου η ανεργία να μειωθεί κάτω από το όριο του 10%, που σύμφωνα με εκτιμήσεις δεν αναμένεται να συμβεί πριν από το 2023.

Η ενίσχυση της αποκέντρωσης των συλλογικών συμβάσεων στο επίπεδο της επιχείρησης. Στο πλαίσιο αυτό αποδυναμώνεται ο ρόλος των κλαδικών συμβάσεων ενώ δίδεται το βάρος των συλλογικών συμβάσεων στο πεδίο της μεμονωμένης επιχείρησης (Ελλάδα, Ρουμανία, Πορτογαλία, Ισπανία), ακολουθώντας την συνεχιζόμενη τάση παρελθόντων ετών όπως αυτή εκδηλώνεται συνολικά στον ευρωπαϊκό χώρο. Είναι ενδεικτικό, άλλωστε, ότι στη Γαλλία σε χρονικό διάστημα ενός έτους οι επιχειρησιακές συλλογικές συμβάσεις αυξάνονται κατά 18% την ίδια στιγμή που οι αντίστοιχες κλαδικές παραμένουν αριθμητικά σταθερές.

Κεφάλαιο 7: Προβλέψεις και συμπεράσματα

Τέλος, θα προσπαθήσουμε να κάνουμε κάποιες προβλέψεις για τις εργασιακές σχέσεις σύμφωνα με την επιστημονική άποψη του κύριου Ντάνου. Στη συνέχεια θα παραθέσουμε τα συμπεράσματα και τις απόψεις που δημιουργήσαμε στο πλαίσιο αυτής της εργασίας.

«...Οι μελλοντικές προοπτικές των εργασιακών σχέσεων.

Σε μια προσπάθεια επισκόπησης των σύγχρονων τάσεων, που ατή τη στιγμή κυριαρχούν στην Ευρώπη αλλά και τον υπόλοιπο κόσμο, προκύπτει η ανάγκη αναφοράς και στις μελλοντικές προοπτικές των εργασιακών σχέσεων και του δικαίου της εργασίας. Τα τελευταία χρόνια και στα πλαίσια λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι συνθήκες έχουν ριζικά αλλάξει. Μετά την οικονομική και νομισματική σύγκλιση, φαντάζουν πιο ισχυρά τα θεμέλια για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού συστήματος εργασιακών σχέσεων. Τα εμπόδια στην προσπάθεια διαμόρφωσης ενός κοινού συστήματος συλλογικής διαπραγμάτευσης αν και δεν είναι ανυπέρβλητα, εντούτοις καταδεικνύουν τα βήματα που πρέπει να γίνουν προς αυτήν την κατεύθυνση. Πέρα από το νομικό εμπόδιο της μη νομοθετικής κατοχύρωσης της σχετικής αλλαγής μέσω σχετικής τροποποίησης της Συνθήκης της Ε.Ε αναφέρονται στα ακόλουθα :

□ Η ποικιλομορφία των εθνικών συστημάτων εργασιακών σχέσεων και οι διαφορές που αναγνωρίζονται όσον αφορά στον βαθμό της συμβατικής συλλογικής αυτονομίας που αναγνωρίζεται στους συμμετέχοντες.

□ Η επιφύλαξη με την οποία αντιμετωπίζεται συχνά η παραχώρηση σχετικών αρμοδιοτήτων σε οργανώσεις και οργανισμούς ευρωπαϊκού επιπέδου.

□ Η έλλειψη των σχετικών οργάνων, στο κοινοτικό πλαίσιο τόσο σε επίπεδο εξουσιοδότησης από τα μέλη τους όσο και δέσμευσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Αν και τα τελευταία χρόνια υπήρξε σαφώς μια πρόοδος στον τομέα της νομοθετικής κατοχύρωσης της κοινωνικής διάστασης πολλών βαρυσήμαντων θεμάτων, εντούτοις αναμφίβολα οι ρυθμοί ανάπτυξης της κοινοτικής νομοθεσίας στον τομέα του εργατικού δικαίου ήταν ιδιαίτερα βραδείς. Στην προσπάθεια αναζήτησης των μελλοντικών νομοθετικών δραστηριοτήτων στον κοινωνικό τομέα τα ερωτήματα είναι πολλά και αφορούν κυρίως στην δυνατότητα επέκτασης των νομοθετικών εργασιών πέρα από τα θέματα της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων. Θέματα όπως η συνδικαλιστική ελευθερία, το δικαίωμα συλλογικής διαπραγμάτευσης, το δικαίωμα της απεργίας και ανταπεργίας έχουν αποκλεισθεί από τις αρμοδιότητες της Ε.Ε. γεγονός που καταδεικνύει την απομάκρυνση των νομοθετικών πρωτοβουλιών από την κοινωνική διάσταση των εργασιακών σχέσεων.

Η ενίσχυση των σχετικών νομοθετικών προορισμών θα είχε ενδιαφέρον στους παρακάτω τομείς:

□ Στην διεύρυνση των αρμοδιοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον κοινωνικό τομέα, ώστε να καλύπτουν το σύνολο των εργασιακών σχέσεων.

□ Στη δημιουργία ενός ελεγκτικού οργάνου επιφορτισμένου με τον έλεγχο της τήρησης των σχετικών με την προστασία των εργαζομένων διατάξεων.

□ Στην ανάπτυξη σχετικής νομοθετικής πρωτοβουλίας όσον αφορά στην τόνωση του θεσμού της συλλογικής διαπραγματεύσεως.

Βασικό πρόβλημα όπως είναι γνωστό για πολλά χρόνια αποτελεί αυτό της ανεργίας. Τα ποσοστά στα πλαίσια της Ε.Ε. δεν είναι ενθαρρυντικά, ενώ σχετικές έρευνες και στατιστικές καταδεικνύουν το μέγεθος του προβλήματος. Το θέμα της ανεργίας και η αναζήτηση μέσων αντιμετώπισής της αποτελεί μια από τις βασικές προτεραιότητες δράσης Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (Δ.Ο.Ε) η οποία επιχειρεί να συμβάλει στην προσπάθεια αντιμετώπισης του προβλήματος κυρίως μέσω της δημιουργίας παραγωγικών και ελεύθερα επιλεγμένων θέσεων εργασίας. Το πρόβλημα της ανεργίας όμως φαντάζει υπέρμετρα δυσχερές όσον αφορά στην επίλυσή του. Η ανεργία παρουσιαζόταν ως ένα διαρθρωτικό πρόβλημα το οποίο μπορεί να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά μέσω της επένδυσης σε τεχνολογίες αιχμής στην ενέργεια και στην άρση των ακαμψιών της αγοράς εργασίας, ενώ στο συμβούλιο του Έσπεν η ένωση ζητούσε από τα κράτη μέλη την επιδίωξη των στόχων όπως:

Τον εντοπισμό νέων πηγών θέσεων εργασίας μέσω των τοπικών πρωτοβουλιών.

□ Την προώθηση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας για ορισμένες ομάδες στόχους όπως οι νέοι, οι μακροχρόνια άνεργοι και οι γυναίκες.

□ Την ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων μέσω της της επαγγελματικής κατάρτισης

Παρ' όλα αυτά η μεγάλη τομή για τις κοινοτικές πολιτικές σχετικά με την απασχόληση έγινε τέσσερα χρόνια αργότερα με την συνθήκη του Άμστερνταμ. Τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να καταθέτουν

σε ετήσια βάση εθνικό σχέδιο δράσης για την απασχόληση, ενώ ενώ αποφασίζονται οι τέσσερις πυλώνες δράσης της ως εξής:

- Η ενίσχυση της απασχολησιμότητας.
- Η ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας.
- Η προώθηση της προσαρμοστικότητας.
- Η ισότητα της ενίσχυσης των ευκαιριών.

Μετά και τη Συνθήκη του Άμστερνταμ διαφαίνεται πλέον η τάση στην προσπάθεια περιστολής του φαινομένου της φοροδιαφυγής. Επιχειρείται η προώθηση μορφών ευέλικτης εργασίας με ταυτόχρονη κατάργηση θέσεων πλήρους απασχόλησης. Τα ποσοστά δηλαδή της ανεργίας επιχειρείται πλέον να περιορισθούν με καθαρά στατιστικούς και όχι ουσιαστικούς όρους ενώ ο διακηρυγμένος στόχος της πλήρους απασχόλησης φαίνεται να εγκαταλείπεται. Στην προσπάθεια αντιμετώπισης της ανεργίας διαφαίνεται η έλλειψη του κοινωνικού χαρακτήρα των μέτρων. Σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από την ελεύθερη μετακίνηση κεφαλαίων και παραγωγικών δραστηριοτήτων, την εξασθένηση του συνδικαλιστικού κινήματος αλλά και τις πολλαπλές επιθέσεις εναντίον του κράτους-πρόνοιας, οι κοινωνικές επιπτώσεις είναι ανυπολόγιστες. Η ανεργία αποτελεί τη βασικότερη πληγή στα πλαίσια της Ε.Ε. παρουσιάζοντας αυξητικές τάσεις. Η πρόσφατη οικονομική κρίση η οποία εξαπλώθηκε σε όλες τις χώρες της ευρωζώνης, επηρέασε καταλυτικά τις προσπάθειες μείωσης των ποσοστών ανεργίας. Η πολιτική βούληση αποτελεί και πάλι την κινητήρια δύναμη, προκειμένου να αποδοθεί ένας εντονότερος κοινωνικά χαρακτήρας στις εν λόγω προσπάθειες....

Σύμφωνα με τον κύριο Ντάνο, τα θεμέλια για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού συστήματος εργασιακών σχέσεων είναι η σειρά αν και μια

τέτοια προοπτική δεν φαίνεται να είναι σύντομα πραγματοποιήσιμη η δημιουργία ενός τέτοιου συστήματος θα έχει ριζική επίδραση στο κοινωνικό τομέα της ενωμένης Ευρώπης. Τέλος επικεντρώνεται στο πρόβλημα της ανεργίας που αποτελεί τη βασικότερη πληγή της ευρωπαϊκής ένωσης και που αν αντιμετωπιστεί, θα είναι ο κινητήριο μοχλός για την ανάπτυξη.

Ανακεφαλαιώνοντας όλα τα παραπάνω, εδώ και πολλά χρόνια οι εργασιακές σχέσεις αποτελούν καταλυτικό παράγοντα για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών. Αποδεδειγμένα, οι «καλές» εργασιακές σχέσεις έχουν ως βάση τους την υψηλή αξία και την ενεργή συμμετοχή των εργαζομένων σε κάθε επιχείρηση. Ακόμα, ένα από τα σημαντικότερα αποτελέσματα

των «καλών» εργασιακών σχέσεων είναι ότι επηρεάζονται τόσο οι εργαζόμενοι όσο και οι ίδιες επιχειρήσεις σε σχέση με την ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα τους. Παράλληλα με την οικονομική κρίση την οποία διανύουμε και τη ψήφιση του μνημονίου οι εργασιακές σχέσεις έχουν υποστεί δυσμενείς αλλαγές(μείωση κατώτατου μισθού, καθιέρωση επιπλέον 5 ωρών εβδομαδιαίως ως νόμιμη υπερεργασία, αύξηση φορολογίας, πάγωμα αύξησης μισθών) οι οποίες έχουν καθορίσει αρνητικά το εργασιακό περιβάλλον. Οι περισσότερες από αυτές ανατρέπουν τα μέχρι σήμερα κεκτημένα των εργασιακών και των κοινωνικών δικαιωμάτων κυρίως των εργαζομένων. Οι εργαζόμενοι είναι περισσότερο ευέλικτοι στη μείωση μισθού λόγω της οικονομικής κρίσης γνωρίζοντας τις δυσμενείς επιπτώσεις γι' αυτούς κρίνουν όμως αναγκαίο να ληφθούν μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας θεωρώντας το αναπόσπαστο δικαίωμα τους. Η ελληνική αγορά εργασίας βιώνει έντονα τα αποτελέσματα της κρίσης με κύριες επιπτώσεις τη μείωση της απασχόλησης, την αύξηση της ανεργίας και την ευελιξία της εργασίας με δυσμενέστατες επιδράσεις στο περιεχόμενο των

εργασιακών σχέσεων. Οι επιπτώσεις της οικονομικής δυσπραγίας στις εργασιακές σχέσεις και στην κοινωνική ασφάλιση έχουν φέρει δραματική αύξηση της ανεργίας όπου λειτουργεί σαν πολιορκητικός κρίκος των εργασιακών δικαιωμάτων των μισθωτών. Όλη αυτή η κατάσταση φέρει ως αξιοσημείωτο συμπέρασμα την επιβάρυνση της ψυχικής υγείας των εργαζομένων, λόγω της οικονομικής κρίσης, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την εντεινόμενη εργασιακή ασφάλεια και επισφάλεια. Επίσης ένα αποτελεσματικό κομμάτι των εργασιακών σχέσεων είναι τα οικονομικά και ατομικά κίνητρα τα οποία συμβάλλουν ιδιαίτερα στην αποτελεσματικότητα της εργασίας και λειτουργούν κατά βάση στις ανάγκες του κάθε εργαζομένου ξεχωριστά.

Σπουδαίο ρόλο λαμβάνει η ανταγωνιστικότητα στην Ελλάδα η οποία ακολουθεί μια πορεία φθοράς τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα να αποδυναμώνεται η αγορά εργασίας και να υπάρχει ένα αρνητικό πλαίσιο γύρω από τις εργασιακές σχέσεις. Παράλληλα με τη σταδιακή απορρύθμιση του κοινωνικού κράτους έχει υιοθετηθεί η ανάγκη μείωσης του εργασιακού κόστους στο βωμό της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και επιζητείται η αύξηση της απασχόλησης με τη χρήση μιας μεγάλης ποικιλίας μορφών ευελιξίας. Μια καταλυτική αλλαγή των εργασιακών σχέσεων διαμορφώνεται σχετικά με τις συμβάσεις εργασίας, οι οποίες είχαν κατοχυρωθεί με μεγάλους αγώνες. Εν κατακλείδι, οι αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις συνιστούν την επίτευξη ενός στόχου απορρύθμισης του συστήματος των συλλογικών διαπραγματεύσεων και των εργασιακών σχέσεων για τη βελτίωση του επιπέδου της ανταγωνιστικότητας, με δυσμενή για τους εργαζομένους.

7.1 Τρόποι εξόδου της Ελλάδας από την κρίση

Ανάπτυξη της Ευρωζώνης, μετά από δύο χρόνια μείωσης της παραγωγής, κατά 1,1% φέτος, 1,5% το 2015 και ελαφρώς ταχύτερο ρυθμό το 2016- 18, αναμένεται σύμφωνα με τη τελευταία έκθεση της EY Eurozone Forecast (EEF). Οι εξαγωγές ενισχύονται ενώ η σταδιακή ανάκαμψη της εγχώριας ζήτησης θα οδηγήσει σε περιορισμένη αύξηση των επενδύσεων. Ωστόσο, η απειλή του αποπληθωρισμού παραμένει, σύμφωνα με τις συγκεκριμένες εκτιμήσεις. Ο πληθωρισμός στην ευρωζώνη μειώθηκε στο 0,5% τον Μάιο. Εκτεταμένος αποπληθωρισμός, ή ακόμα και μια περίοδος με πολύ χαμηλό πληθωρισμό, θα προσθέσουν στα προβλήματα της υποτονικής ανάπτυξης, μέσω της αύξησης των πραγματικών τιμών του χρέους και της αναβολής των αποφάσεων για δαπάνες και επενδύσεις. Τα χαμηλά επίπεδα πληθωρισμού οφείλονται εν μέρει στο ισχυρό ευρώ κατά τους τελευταίους μήνες. Η πρόσφατη αντίδραση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) θα έχει κάποιον αντίκτυπο, και, καθώς οι ΗΠΑ προσανατολίζονται προς μια αυστηρότερη πολιτική, το ευρώ θα πρέπει να αρχίσει να υποτιμάται αργότερα φέτος και το 2015. Ως εκ τούτου, η έκθεση προβλέπει ότι ο πληθωρισμός θα αρχίσει να αυξάνεται, οδηγώντας σε μείωση τις ανησυχίες για αποπληθωρισμό και στηρίζοντας την ευρύτερη ανάκαμψη των επενδύσεων και των καταναλωτικών δαπανών.

7.2. Επιστροφή της Ελλάδας στις αγορές

Η Ελλάδα επέστρεψε στις αγορές τον Απρίλιο με την έκδοση πενταετούς ομολόγου τριών δισ. ευρώ. Η έκδοση υπερκαλύφθηκε, αναδεικνύοντας την ανανεωμένη αισιοδοξία για τις προοπτικές ανάκαμψης. Τα δίδυμα ελλείμματα που συνέβαλαν στην κρίση έχουν αντιστραφεί, καθώς το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών είναι πλέον πλεονασματικό ενώ το 2013

σημειώθηκε δημοσιονομικό πλεόνασμα (εκτός των πληρωμών τόκων) 1,5 δισ. ευρώ. Επιπλέον, η βιομηχανική παραγωγή αυξάνεται, ενώ οι δείκτες εμπιστοσύνης κινούνται ανοδικά.

Ωστόσο, σύμφωνα με την συγκεκριμένη έκθεση, τα βασικά οικονομικά μεγέθη ενδεχομένως δεν δικαιολογούν μια τόσο ενθουσιώδη αντίδραση εκ μέρους των επενδυτών. Εκτιμάται ότι το ΑΕΠ θα συρρικνωθεί κατά 0,3% φέτος, εξαιτίας κυρίως της συνεχιζόμενης υποτονικότητας της εγχώριας ζήτησης. Η ανεργία αναμένεται να παραμείνει σε υψηλά επίπεδα, ασκώντας πίεση στους μισθούς για έναν ακόμη χρόνο. Επιπλέον οι καταναλωτικές δαπάνες έχουν σταθεροποιηθεί για να μειωθούν κατά 1,3%, με αποτέλεσμα η οικονομία να παραμείνει σε ύφεση για ένα ακόμη χρόνο. Η βελτίωση της επιχειρηματικής εμπιστοσύνης θα πρέπει να περιορίσει τη διψήφια μείωση των παγίων επενδύσεων. Ωστόσο, ο χαμηλός βαθμός αξιοποίησης του παραγωγικού δυναμικού και η αβεβαιότητα για τις προοπτικές, ιδίως σε ένα περιβάλλον αποπληθωρισμού, θα περιορίσουν την αύξηση των ιδιωτικών κεφαλαίων. Η αύξηση της εξωτερικής ζήτησης παραμένει το κλειδί για την επιστροφή στην ανάπτυξη το 2015. Οι εισπράξεις από τον τουρισμό αναμένεται να παραμείνουν υψηλές και φέτος, και, ενώ οι εξαγωγές αγαθών μέχρι σήμερα ήταν κατώτερες των προσδοκιών, η συνεχιζόμενη διαδικασία των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και η εσωτερική δυναμική των τιμών θα οδηγήσουν σε περαιτέρω βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Οι εξαγωγές αναμένεται να αυξηθούν κατά 4,7% φέτος και καθώς οι εισαγωγές μειώνονται για έκτη συνεχή χρονιά, η θετική συμβολή των καθαρών εξαγωγών θα αντισταθμίσει εν μέρει την συρρίκνωση της

εγχώριας ζήτησης. Η διαρκής αύξηση των εξαγωγών κατά περίπου 5% ετησίως, θα οδηγήσει σε ανάκαμψη των επιχειρηματικών επενδύσεων, καθώς οι επιχειρήσεις θα επιδιώξουν να αντικαταστήσουν τον κεφαλαιουχικό τους εξοπλισμό και να επωφεληθούν από το πιο ανταγωνιστικό επιχειρηματικό περιβάλλον. Η ιδιωτική κατανάλωση θα ανακάμψει ελαφρά και αυτή, ενώ η πίεση της δημοσιονομικής προσαρμογής θα υποχωρήσει, επιτρέποντας το ΑΕΠ να αυξηθεί κατά 1,6% το 2015 και, στη συνέχεια, περίπου 2% ετησίως το 2016-18, εκτιμάται στην έκθεση.

7.3. Βιώσιμη ανάπτυξη με νέες θέσεις εργασίας

Η σημασία της ανάπτυξης, ως στοιχείου εξόδου από την κρίση, αποτελεί κοινό τόπο σ' όλες τις πολιτικές «αφηγήσεις», όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά σε κάθε χώρα. Ωστόσο, ο χαρακτήρας της ανάπτυξης (πόροι, φορείς, κλάδοι, υποστηρικτικές πολιτικές, κατανομή αποτελεσμάτων, διεθνείς οικονομικές σχέσεις, κ.ά.), δεν σηματοδοτεί το ίδιο περιεχόμενο.

Στην περίπτωση της ελληνικής κοινωνίας, που βιώνει τη μεγαλύτερη μεταπολεμική κρίση, το ζήτημα της ανάπτυξης συνδέεται ευθέως με την παραγωγική ανασυγκρότηση της οικονομίας και την επιβίωση του ελληνικού λαού.

Οι αιτίες της βαθιάς κρίσης της ελληνικής οικονομίας έχουν να κάνουν με τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές που εφάρμοσαν τις τελευταίες δεκαετίες, με οριακές διαφορές, οι κυβερνήσεις Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ (ιδιωτικοποιήσεις δημοσίων επιχειρήσεων, διάλυση εργασιακών σχέσεων, απορρύθμιση αγορών, αποδόμηση - κατάργηση «κοινωνικού κράτους», κ.ά.), με στόχο την ενίσχυση του κέρδους τραπεζικών - εμπορικών - βιομηχανικών -

κατασκευαστικών - εφοπλιστικών ομίλων και «κρατικοδίαιτων» καπιταλιστών.

Τα κρισιακά φαινόμενα, με αιχμή την κρίση δημόσιου χρέους, εντάθηκαν από τα μέτρα του Μνημονίου που επέβαλε η τρόικα (Ε.Ε.-ΕΚΤ-ΔΝΤ), στο όνομα δήθεν της σωτηρίας της Ελλάδας, αλλά στην ουσία της σωτηρίας Ευρωζώνης-ευρώ, καθώς και των κατόχων-ιδιοκτητών του χρηματιστικού κεφαλαίου.

Η μείωση 35% της καταναλωτικής ζήτησης (νοικοκυριών και Δημοσίου), καθώς και των δημόσιων-ιδιωτικών επενδύσεων κατά 55%, βύθισε το ΑΕΠ, μέσω του αρνητικού πολλαπλασιαστή, από 232 δισ. το 2009, στα 182 δισ. το 2013, εκτινάσσοντας την επίσημη ανεργία από 9% στο 28%. Ακόμα και τα κονδύλια των κοινοτικών ταμείων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ (περιόδου 2007 - 2013) δεν απορροφήθηκαν, λόγω μεγάλων περικοπών του ΠΔΕ και αδυναμίας εξασφάλισης εθνικής συμμετοχής σε κλαδικά και περιφερειακά προγράμματα.

7.4. Οι εξαγωγές

Από την άλλη οι εξαγωγές, παρά τη μεγάλη εσωτερική υποτίμηση της εργατικής δύναμης (40-45%), δεν βελτιώθηκαν (56 δισ. το 2008, σε 53 δισ. το 2013), ούτε το χρόνιο έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο. Η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, λόγω σκληρού ευρώ και απουσίας πολιτικών οικοδόμησης συγκριτικών πλεονεκτημάτων, πάει από το κακό στο χειρότερο.

Η «παραμυθία» της κυβερνώσας ελίτ (Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ) για «οσονούπω» έναρξη της αναπτυξιακής διαδικασίας και εξόδου από την κρίση,

στηριγμένη στους μηχανισμούς της αγοράς, όλο και μετατίθεται στο «εγγύς» μέλλον, με πόρους που θα έλθουν είτε από κοινοτικά ταμεία και ΕΤΕπ, ή εισροή ξένων κεφαλαίων, αύξηση κερδοφορίας επιχειρήσεων, ιδιωτικοποιήσεις, κ.ά. Την ίδια στιγμή «φυγαδεύονται» στο εξωτερικό καταθέσεις και κέρδη (300 δισ. — μόνο σε τράπεζες της Ελβετίας), σε σημείο που αναρωτιέται ο πρόεδρος των Γερμανών βιομηχάνων Χ. Καϊτέλ, γιατί η ελληνική ελίτ περιμένει ξένους επενδυτές για ανάπτυξη και η ίδια φυγαδεύει τα κεφάλαιά της στο εξωτερικό!

Η εμπειρία των μέτρων της τελευταίας 5ετίας δείχνει ότι οι ασκούμενες πολιτικές δεν έχουν αναπτυξιακό προσανατολισμό, αλλά, εκτός από υψηλή ανεργία, δημιουργούν νέα γενιά «προβληματικών» επιχειρήσεων με «κόκκινα δάνεια». Από την άλλη, οι περικοπές στο ΠΔΕ (από 10 δισ. σε 6,5 δισ.) παρεμποδίζουν την απορρόφηση των λίγων συγκριτικά κοινοτικών κονδυλίων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ, ενώ το «στράγγισμα» της τραπεζικής ρευστότητας επιδεινώνει το πρόβλημα.

Ταυτόχρονα, τα ενδογενή προβλήματα των προγραμμάτων ΕΣΠΑ (υψηλό κόστος διαχείρισης, υπερτιμολογήσεις έργων, λίγες συγκριτικά νέες θέσεις εργασίας, μεγάλο μέρος για κίνητρα-ενισχύσεις σε μεγάλες επιχειρήσεις, κ.ά.) μειώνουν τα αναπτυξιακά αποτελέσματα.

7.5. Τα εργασιακά

Επίσης ο παράγοντας εργασία υφίσταται σκληρά πλήγματα, με συντριβή θεμελιωδών δικαιωμάτων, ελαστικοποίηση εργασιακών σχέσεων, δραστικές περικοπές μισθών-συντάξεων-παροχών κοινωνικής προστασίας

κ.ά. Το αποτέλεσμα δεν είναι «σύγκλιση» αλλά απόκλιση «οικονομικών-κοινωνικών δεικτών», σε σχέση με τον μέσο όρο της Ε.Ε.

Το νέο ΕΣΠΑ της περιόδου 2014-2020 ακολουθεί την «πεπατημένη». Επιγραμματικά σημειώνουμε ότι σε σύνολο προβλεπόμενων πόρων 26 δισ. (20 δισ. κοινοτική συμμετοχή) το 25% πάει για ενίσχυση της «ανταγωνιστικότητας-επιχειρηματικότητας», 20% για έργα υποδομής με βάση τις κοινοτικές προτεραιότητες (διευρωπαϊκά δίκτυα), 10% για «ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού» (κυρίως προγράμματα ανακύκλωσης ανεργίας από τα οποία 40-50% διαρρέουν σε ημετέρους), 20% για αγροτικό τομέα σε έργα και δαπάνες στήριξης προϊόντων (οι μικρομεσαίοι αγρότες παίρνουν... ψίχουλα) και τέλος, 25% στα 13 περιφερειακά προγράμματα (ΠΕΠ).

Βασική αδυναμία και του νέου ΕΣΠΑ είναι ότι επιλογές και έργα δεν εντάσσονται σε ένα εθνικό σχέδιο οικονομικής-κοινωνικής ανάπτυξης, με τομεακές και κλαδικές δράσεις με επίκεντρο την παραγωγική ανασυγκρότηση της οικονομίας! Το λεγόμενο «Εθνικό Σχέδιο Ανάπτυξης», για το οποίο έκανε λόγο ο πρόεδρος του ΣΕΒ, κ. Φέσσας, σε πρόσφατη συνάντησή του με τον Πρόεδρο Δημοκρατίας, κ. Παπούλια, ούτε «εθνικό», ούτε «σχέδιο» είναι. Αποτελεί έναν κατάλογο αιτημάτων-απαιτήσεων ενίσχυσης της κερδοφορίας των μεγάλων επιχειρήσεων, με φορολογικές ελαφρύνσεις, επιδότηση ενεργειακού κόστους, μείωση ασφαλιστικών εισφορών, ευελιξία αγοράς εργασίας, κ.ά.

Όσον αφορά τις προτεραιότητες των τομεακών ενισχύσεων (τουρισμός, αγροβιομηχανίες, ιχθυοκαλλιέργειες, συνδυασμένες μεταφορές, φαρμακοβιομηχανία, μεταλλουργία-δομικά υλικά και ναυτιλία), γίνονται

με όρους προσδοκώμενων κερδών, αφήνοντας στην άκρη το ζήτημα της παραγωγικής ανασυγκρότησης, ισόρροπης ανάπτυξης, αύξησης απασχόλησης, δικαιότερης κατανομής και ανακατανομής εθνικού εισοδήματος κ.ά.

7.6. Κοινωνικές ανάγκες

Μιλώντας για «ανάπτυξη» δεν εννοούμε απλώς «μεγέθυνση» (growth), αλλά «κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη» (development). Μια τέτοια ανάπτυξη θέτει προτεραιότητα τις κοινωνικές ανάγκες και απαιτεί επεξεργασία εθνικού σχεδίου παραγωγικής ανασυγκρότησης με εξασφάλιση ουσιαστικής συμμετοχής κοινωνικών φορέων και εργαζομένων (πρακτικές «συμμετοχικού προϋπολογισμού») στην επεξεργασία και υλοποίηση των στόχων του. Πρωταρχικός σκοπός, η δημιουργία θέσεων εργασίας και η ισόρροπη ανάπτυξη τομέων, κλάδων, περιφερειών, αξιοποιώντας τα «συγκριτικά» και δημιουργώντας «ανταγωνιστικά» πλεονεκτήματα. Ο αγροδιατροφικός και ενεργειακός τομέας, φαρμακοβιομηχανία, βιομηχανία ειδών πλατιάς κατανάλωσης, κοινής ωφέλειας, κοινωνικών υποδομών, νέων τεχνολογιών, μεταλλουργίας, μεταφορών, ναυπηγοεπισκευών-ακτοπλοΐας-ναυτιλίας, τουρισμού, εμπορίου, χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, πολιτισμού, κ.ά., μπορούν να στηρίξουν μια βιώσιμη ανάπτυξη, με οικονομικούς, κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς όρους.

Φορείς τέτοιας ανάπτυξης είναι κατ' αρχήν ο ευρύτερος δημόσιος τομέας (ΠΔΕ, Κεντρική Διοίκηση, Αυτοδιοίκηση και ΔΕΚΟ), ο τομέας κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας (συνεταιρισμοί, αυτοδιαχειριστικά σχήματα, κ.ά.),

καθώς ο ιδιωτικός, κυρίως μικρομεσαίων επιχειρήσεων, με συγκεκριμένο πλαίσιο επιχειρηματικής δράσης (αδειοδοτήσεις, εργασιακά δικαιώματα, φορολογία, χρηματοδότηση, προστασία περιβάλλοντος, πάταξης ολιγοπωλίων-καρτέλ κ.ά.).

Η κατανομή των αποτελεσμάτων της ανάπτυξης πρέπει να έχει ως αφετηρία τη συμμετοχή καθενός στη δημιουργία της νέας αξίας (εισοδήματος), ενώ οι μακρο-οικονομικές πολιτικές (φορολογία - κρατικές δαπάνες, εισοδηματική και πιστωτική πολιτική) θα στηρίζουν το σχέδιο της ανασυγκρότησης.

7.7. Πού θα βρεθούν οι πόροι

Οι πόροι για παραγωγική ανασυγκρότηση μπορούν να εξασφαλιστούν με δραστική μείωση τοκοχρεολυσίων δημόσιου χρέους (διαγραφή τουλάχιστον μεγαλύτερου μέρους), πάταξη φοροδιαφυγής και φοροκλοπής, δημόσιο και κοινωνικό έλεγχο τραπεζών, αξιοποίηση εξωτερικών πηγών (κοινοτικών κονδυλίων, δανείων, κ.λπ.) με άσκηση πολυδιάστατης-ενεργητικής εξωτερικής πολιτικής, ισότιμης οικονομικής συνεργασίας με όλες τις χώρες, χωρίς αμφισβητήσεις εθνικής και λαϊκής κυριαρχίας. Τέλος, από την ίδια την ανάπτυξη, με αύξηση της απασχόλησης και του παραγόμενου πλούτου. Ολα αυτά, βέβαια, έχουν κι ένα τελικό «διά ταύτα»! Προϋποθέτουν μια κυβέρνηση που με την ενεργητική στήριξη του ελληνικού λαού θα φέρει σε πέρας το σύνθετο, βιώσιμο και ελπιδοφόρο στόχο, ανοικτό στην πρόοδο και προκοπή της ελληνικής κοινωνίας, ιδιαίτερα της νέας γενιάς.

7.8. Δύο σχέδια στο τραπέζι για τη νέα έξοδο της Ελλάδας στις αγορές

Με εξίσωση πολλών μεταβλητών μοιάζει η νέα έξοδος της Ελλάδας στις αγορές. Στο οικονομικό επιτελείο έχουν διαμορφώσει έναν οδικό χάρτη για το πώς η χώρα θα επιστρέψει στις αγορές με νέα ομόλογα και θα μπορέσει να διασφαλίσει την πλήρη χρηματοδότησή της τα επόμενα χρόνια, αλλά γνωρίζουν πολύ καλά ότι εάν δεν ακολουθηθούν με συνέπεια και συνέχεια τα βήματα που έχουν σχεδιαστεί, τότε μπορεί να χαθούν ακόμη και όσα έχουν επιτευχθεί έως τώρα.

Στο πλαίσιο αυτό, ο επικεφαλής του Οργανισμού Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΟΔΔΗΧ), κ. Στ. Παπαδόπουλος, έχει ήδη επισκεφτεί διάφορες πόλεις του κόσμου, ενώ τα ταξίδια και οι επαφές με επενδυτές θα συνεχιστούν και το επόμενο διάστημα. Το τελευταίο δεκαήμερο ο κ. Παπαδόπουλος βρέθηκε σε Βοστώνη, Νέα Υόρκη και Μιλάνο, έχοντας στην ατζέντα του την προώθηση των ελληνικών επιτυχιών, καθώς και την παρουσίαση των προοπτικών της ελληνικής οικονομίας.

Οι επαφές, όμως, δεν περιορίζονται στα ταξίδια που κάνουν στελέχη της ελληνικής κυβέρνησης. Οι συζητήσεις με επενδυτές είναι καθημερινές, ενώ συχνές είναι και οι επισκέψεις εκπροσώπων μεγάλων επενδυτικών κεφαλαίων (hedge funds) στην Αθήνα. Με τον τρόπο αυτό, η ελληνική πλευρά «τεστάρει» διαρκώς τις διαθέσεις των επενδυτών, προκειμένου να προχωρήσει στην καλύτερη δυνατή κίνηση αναφορικά με τις νέες εκδόσεις.

Αυτή τη στιγμή, στο τραπέζι των συζητήσεων υπάρχουν δύο σχέδια:

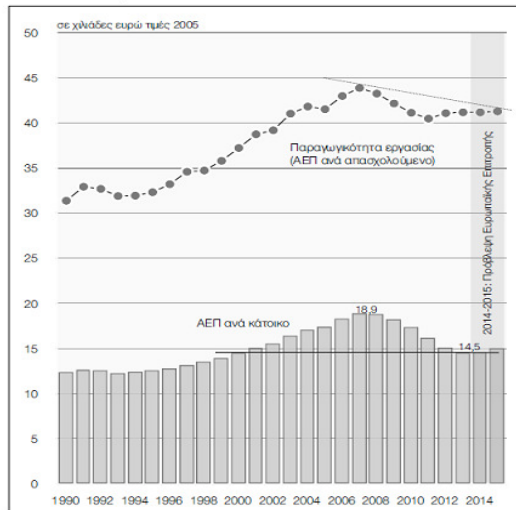
1. Η έκδοση νέων 18μηνων εντόκων γραμματίων. Ο στόχος του οικονομικού επιτελείου είναι διπλός. Πρώτον, να δημιουργήσει ένα εργαλείο αποτίμησης του πιστωτικού κινδύνου και να άρει τον χαρακτήρα αυτόν από τα έντοκα γραμμάτια τρίμηνης και εξάμηνης διάρκειας. Σήμερα τα 3μηνα και 6μηνα έντοκα γραμμάτια είναι τα μοναδικά βραχυπρόθεσμα «χαρτιά» που υπάρχουν και κατ' επέκταση οι επενδυτές αποτιμούν μέσω αυτών των τίτλων τον πιστωτικό κίνδυνο της χώρας, επιβάλλοντας υψηλό επιτόκιο για τα συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα δανεισμού. Εφόσον εκδοθούν τα 18μηνα γραμμάτια, εκτιμάται ότι το κόστος δανεισμού από τα έντοκα γραμμάτια γενικότερα θα μειωθεί περαιτέρω, ελαφρύνοντας τις δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού για τόκους. Δεύτερος στόχος είναι η είσπραξη περίπου 1,6 δισ. ευρώ. Με το ποσό αυτό θα ενισχυθούν τα κρατικά ταμεία και θα υπάρξει μία ακόμη «βοήθεια» προς την αναχρηματοδότηση των υποχρεώσεων της χώρας χωρίς τη χρήση δανείων από την Ευρωζώνη ή το(ΔΝΤ).

2. Η δημοπρασία νέων 7ετών ομολόγων. Η κυβέρνηση αναζητά την κατάλληλη συγκυρία για να προχωρήσει σε αυτήν την έκδοση. Μέσω των νέων ομολόγων μπορούν να αντληθούν έως και 3 δισ. ευρώ, ενώ το κόστος εκτιμάται ότι θα κυμανθεί στην περιοχή του 5 - 5,5%. Πέραν, όμως της ταμειακής ενίσχυσης από την εν λόγω έκδοση, θα «γεμίσει» και η καμπύλη των ελληνικών ομολόγων, καθώς η συγκεκριμένη διάρκεια αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει. Προς το παρόν, στο οικονομικό επιτελείο θεωρούν ότι είναι πιο πιθανό να προχωρήσει πρώτα η έκδοση των νέων εντόκων γραμματίων και να ακολουθήσει εκείνη των 7ετών ομολόγων, παρά το αντίστροφο.

Πάντως, αυτή τη στιγμή το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η ελληνική αγορά ομολόγων είναι ότι ακόμη είναι ασαφές το ποια θα είναι η νέα διευθέτηση του χρέους. Όσο το θέμα του ελληνικού χρέους δεν επιλύεται, τόσο οι οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης δεν θα αναβαθμίζουν την αξιολόγηση των ελληνικών ομολόγων. Κάτι που σημαίνει ότι ο αριθμός των επενδυτών που θα μπορούν να αγοράσουν ελληνικούς τίτλους θα παραμένει περιορισμένος. Και αυτό, παρά το γεγονός ότι οι επενδυτές έχουν πεισθεί επί της ουσίας ότι το ελληνικό χρέος είναι διαχειρίσιμο.

Στο πλαίσιο αυτό, η ελληνική πλευρά θέλει μια άμεση λύση για το ελληνικό χρέος, αλλά γνωρίζει ταυτόχρονα, πως εάν υπάρξει κάποιος λανθασμένος χειρισμός, τότε ενδέχεται η δουλειά που έχει γίνει και οι προοπτικές για πλήρη χρηματοδότηση της χώρας από τις αγορές, να χαθούν.

Διάγραμμα 1
ΑΕΠ ανά κάτοικο και παραγωγικότητα της εργασίας
(1990-2013 και πρόβλεψη 2014-2015)

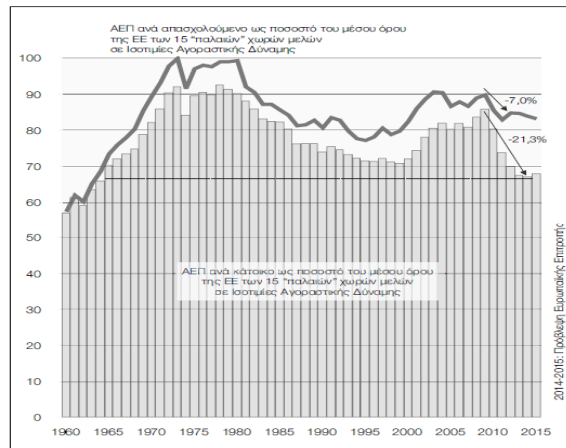

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ Α.Ε.Π

Η πολιτική της εσωτερικής υποτίμησης που μεταλλάχθηκε σε πολιτική υποβάθμισης της ελληνικής οικονομίας έχει επιδεινώσει το επίπεδο ζωής του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού: Το ΑΕΠ ανά κάτοικο, σε σταθερές

τιμές, παρουσίασε στο τέλος του 2013 κάμψη κατά 23,3% έναντι του 2008 και θα παραμείνει στο σημείο αυτό κατά το 2014 ενδεχομένως με μια ανεπαίσθητη αύξηση. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 1 το ΑΕΠ παραμένει στα ίδια επίπεδα με αυτά του 2000.

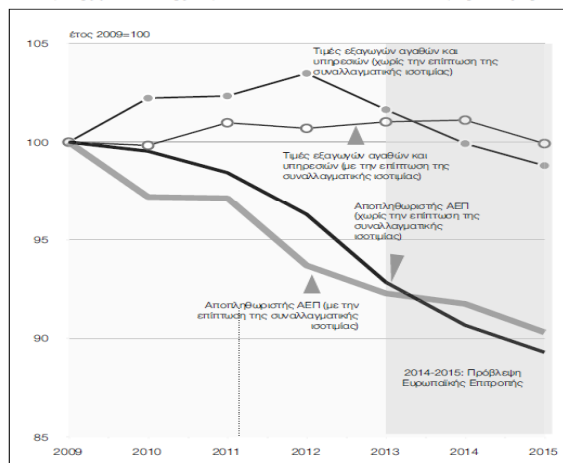
Διάγραμμα 2
ΑΕΠ ανά κάτοικο και παραγωγικότητα εργασίας ως ποσοστό του μέσου όρου της ΕΕ-15 (1960-2013 και πρόβλεψη 2014-2015)

Πηγή: Annual Macroeconomic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2, **η μεγάλη άνοδος του ΑΕΠ ανά κάτοικο στην Ελλάδα, από το 1995 μέχρι το 2008**, οφειλόταν κυρίως στην αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, δηλαδή στην ταχεία αύξηση του ΑΕΠ ανά απασχολούμενο στην Ελλάδα ως ποσοστό του μέσου όρου των 15 πιο αναπτυγμένων χωρών μελών της ΕΕ (σε ισο-τιμίες αγοραστικής δύναμης). Η δραματική πτώση του δείκτη πραγματικής σύγκλισης της τετραετίας 2010-2013 οφείλεται περίπου κατά το 1/3 στην υποχώρηση της σχετικής παραγωγικότητας που συνοδεύει την μείωση του βαθμού χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού (η οποία με την σειρά της οφείλεται στην μειωμένη ζήτηση). **Η μέση παραγωγικότητα στην Ελλάδα** ανερχόταν το 2009 σε 90,0% του μέσου όρου των 15 πιο αναπτυγμένων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ το 2013-2014 ο αντίστοιχος δείκτης έχει μειωθεί στο 83%.

Διάγραμμα 3
Αποπληθωριστής ΑΕΠ και τιμές εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών της Ελλάδας
έναντι 37 προηγμένων χωρών (2009-2013 και πρόβλεψη 2014-2015)

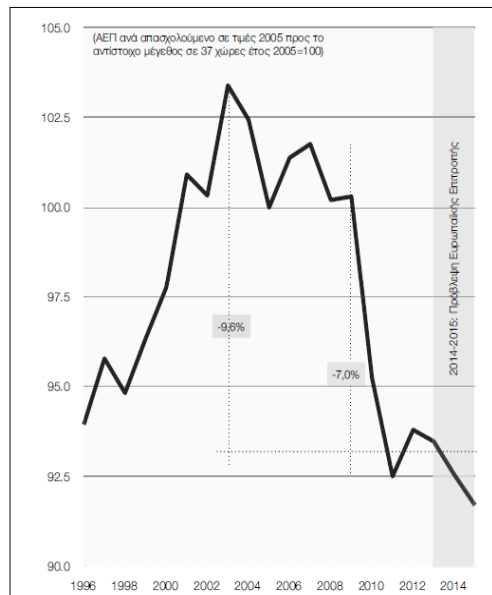

Πηγή: Annual Macroeconomic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ο ρυθμός μεταβολής των εγχώριων τιμών (αποπληθωριστής του ΑΕΠ) σε μέση ετήσια βάση ανήλθε σε -2,1% το 2013 έναντι -0,3% το 2012. Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ θα μειωθεί το 2014 κατά 0,7%. Σύμφωνα με τις ίδιες προβλέψεις, με την μείωση αυτή θα κλείσει και ο κύκλος του αποπληθωρισμού, αφού

από το 2015 προβλέπεται επαναφορά του αποπληθωριστή σε θετικές τιμές. Εάν επαληθευθεί αυτή η πρόβλεψη θα γνωρίζουμε ότι η προσαρμογή των τιμών στο νέο χαμηλότερο επίπεδο παραγωγής και απασχόλησης στο οποίο ήδη βρίσκεται η ελληνική οικονομία ανήλθε συνολικά σε περίπου -3% ενώ το κόστος εργασίας ανά μονάδα έφτασε το 16,1%. Άρα η μείωση του κόστους εργασίας έχει φτάσει στο 1/5 και άρα έχει οδηγήσει σε αύξηση της ανταγωνιστικότητας και επιφέρει κέρδη κατά τα 4/5.

Διάγραμμα 4
Παραγωγικότητα της εργασίας σε σύγκριση με 37 προηγμένες χώρες (1996-2013
και πρόβλεψη 2014-2015)

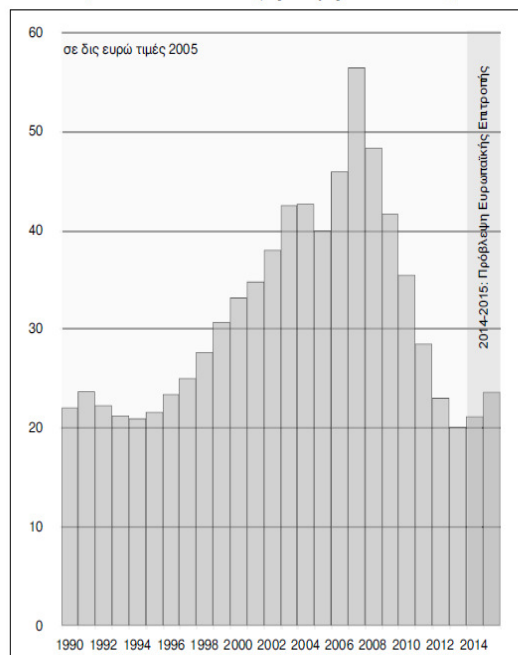

Πηγή: Annual Macroeconomic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η πτώση της παραγωγικότητας σχετίζεται με την μείωση της ζήτησης και την συνα-κόλουθη μείωση του βαθμού χρησιμοποίησης του παραγωγικού

δυναμικού, αλλά και με την αποδυνάμωση της επενδυτικής προσπάθειας σε μηχανολογικό εξοπλισμό και νέες τεχνολογικές μεθόδους παραγωγής που συνοδεύουν την μεγάλη μείωση των επενδύσεων σε μηχανολογικό εξοπλισμό και γενικότερα σε πάγιο κεφάλαιο.

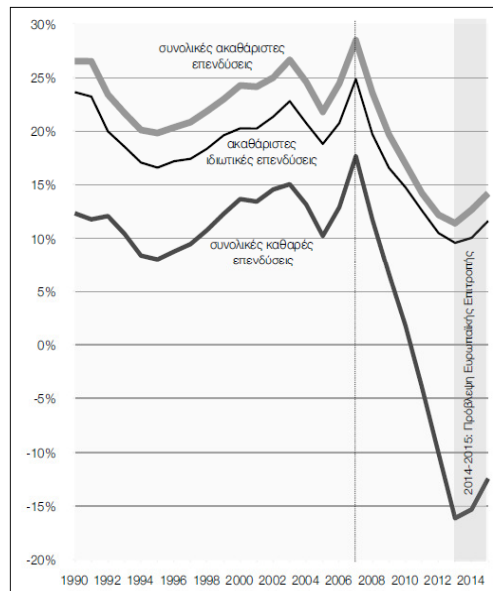
Διάγραμμα 5
Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου σε σταθερές τιμές
(1990-2013 και πρόβλεψη 2014-2015)

Πηγή: Annual Macroeconomic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Σύμφωνα με ότι απεικονίζει το διάγραμμα οι επενδύσεις σε πάγιο κεφάλαιο παρουσίασαν πτώση τόσο κατά το 2008 όσο και στη συνέχεια μέχρι και σήμερα. Παρόλα αυτά όπως φαίνεται στο διάγραμμα 5 η ΕΕ ένωση

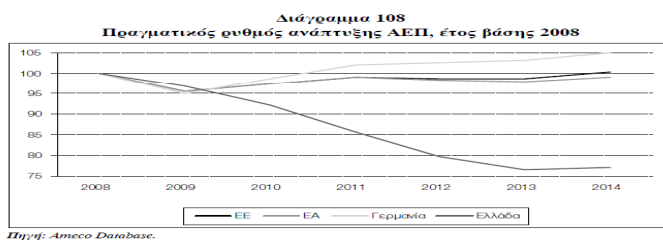
Διάγραμμα 6
Ιδιωτικές και συνολικές επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ως ποσοστό του ΑΕΠ
(1990-2013 και πρόβλεψη 2014-2015)

Πηγή: Annual Macroeconomic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Στο παραπάνω διάγραμμα παρουσιάζονται οι ακαθάριστες ιδιωτικές επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ καθώς επίσης και οι μεταβολές που πραγματοποιήθηκαν στο σύνολο των καθαρών επενδύσεων σε σχέση με το ΑΕΠ. Όπως φαίνεται οι ακαθάριστες επενδύσεις έχουν πτωτική τάση από το 2004 και μέχρι το 2007. Την ίδια τάση παρουσιάζουν και οι καθαρές επενδύσεις στον ιδιωτικό τομέα σε επίπεδο περίπου ίσο με το 13% του ΑΕΠ. Από το 2008 όμως και μετά η πτωτική πορεία που ακολουθεί είναι

ιδιαίτερα ανησυχητική καθώς αγγίζει και το -10%. Η πτώση αυτή είναι στο σύνολο της οικονομίας η οποία βρίσκεται σε φάση αποεπένδυσης. Όμως η Ευρωπαϊκή επιτροπή προβλέπει αλλαγή του κλίματος με αύξηση μάλιστα των επενδύσεων από το 2014 και μετά.

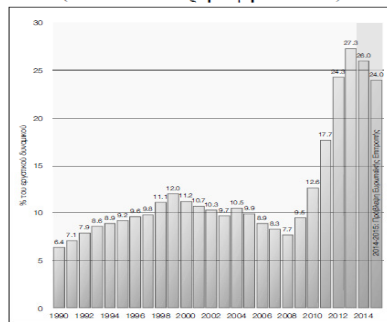

Αναλυτικά, το 2013 το ΑΕΠ της Ευρωζώνης μειώθηκε κατά 0,4%, ενώ σε επίπεδο ΕΕ παρέμεινε ουσιαστικά στάσιμο (+0,1%). Από το τρίτο τρίμηνο του 2013, το ΑΕΠ αυξάνεται στην οικονομία της ΕΕ, ενώ το τελευταίο τρίμηνο οι ρυθμοί ανάπτυξης είναι θετικοί τόσο στην ΕΕ όσο και στην Ευρωζώνη. **Η πλήρης ανάκαμψη** από τη μεγάλη κάμψη του ΑΕΠ που σημειώθηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης του 2008 - 2009 δεν έχει γίνει ακόμη εφικτή, ενώ σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής

Επιτροπής το πραγματικό ΑΕΠ θα φτάσει τα επίπεδα προ κρίσης το 2015 (Διάγραμμα 108).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

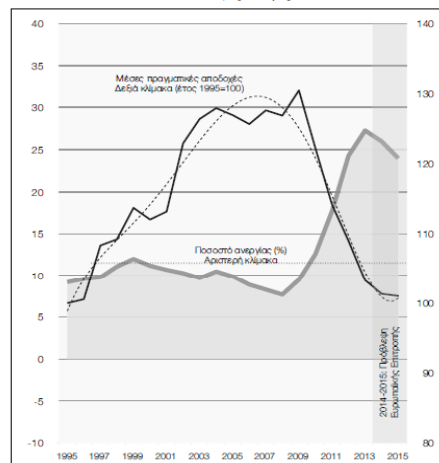
Διάγραμμα 23
Ποσοστό ανεργίας (άνεργοι % του εργατικού δυναμικού)
(1990-2013 και πρόβλεψη 2014-2015)

Πηγή: Annual Macroeconomic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το παραπάνω διάγραμμα παρουσιάζει το ποσοστό αύξησης της ανεργίας από 7,7% σε 27% την τελευταία πενταετία. Αυτό φυσικά δεν αποτελεί συνέπεια μόνο της μείωσης των εργαζομένων αλλά και της σταθεροποίησης των εργαζομένων σε κλίμακα από 15 – 64 ετών. Την τελευταία λοιπόν πενταετία το εργατικό δυναμικό δεν μεταβλήθηκε.

Διάγραμμα 25
Πραγματικές μέσες αποδοχές και ποσοστό ανεργίας
(1995-2013 και πρόβλεψη 2014-2015)

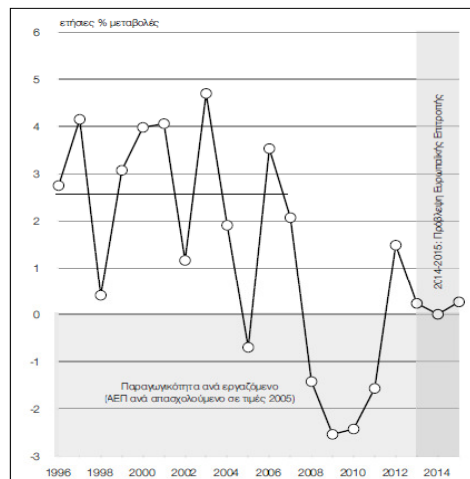

Πηγή: Annual Macroeconomic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η επίπτωση της αύξησης του ποσοστού ανεργίας επί των μισθών αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 25. Η ραγδαία άνοδος του ποσοστού ανεργίας κατά την τετραετία 2010-2013, σε συνδυασμό με την διοικητική μείωση των μισθών των δημοσίων υπαλ-λήλων και τις διαρθρωτικές αλλαγές στην

αγορά εργασίας, έχει προκαλέσει μείωση του μέσου πραγματικού μισθού κατά 21,0% έναντι του 2009. Ωστόσο, η πλήρης προσαρμογή των μισθών και των τιμών στο νέο χαμηλότερο σημείο στο οποίο βρίσκονται η ζήτηση, η παραγωγή και η απασχόληση, πραγματοποιείται μεσοπρόθεσμα και ως εκ τούτου πρέπει να αναμένουμε περαιτέρω μείωση των πραγματικών μισθών ακόμη και εάν δεν αυξηθεί περισσότερο το ποσοστό ανεργίας.

Διάγραμμα 26
Μεταβολές της παραγωγικότητας της εργασίας (1995-2013 και πρόβλεψη 2014-2015)

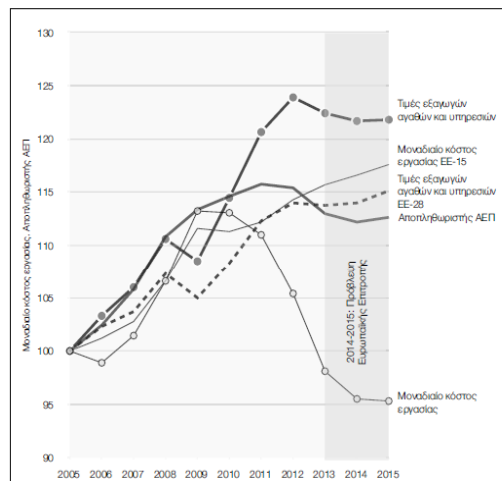

Πηγή: Annual Macroeconomic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Από το 2008 μέχρι το 2011, με την είσοδο της ελληνικής οικονομίας στην ύφεση, η παραγωγικότητα της εργασίας υποχώρησε (Διάγραμμα 26) μαζί με τον βαθμό χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού. Πρόκειται για μια φάση κατά την οποία οι μειώσεις του κεφαλαιακού αποθέματος ήταν σχετικά

μικρές και η μείωση της ζήτησης επιμερίστηκε στην πλειονότητα των επιχειρήσεων μειώνοντας έτσι τον βαθμό χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού σε όλες τις επιχειρήσεις.

Διάγραμμα 29
Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και τιμές στην Ελλάδα και στην
Ευρωπαϊκή Ένωση (έτος βάσης 2005=100, 2004-2013 και πρόβλεψη 2014-2015)

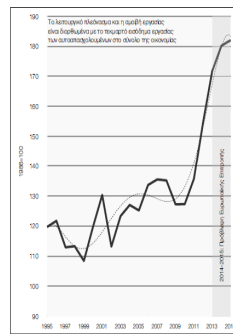

Πηγή: Annual Macroeconomic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η μείωση του μοναδιαίου κόστους εργασίας, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 29, μετατράπηκε σε οριακή μόνο μείωση των τιμών (αποπληθωριστής του ΑΕΠ, τιμές εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών). Ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ

παρουσίασε αξιόλογη μείωση μόνον για μια χρονιά, το 2013 (-2,4%) και κατά το 2014-2015 αναμένεται να επανέλθει σε αυξήσεις. Οι τιμές εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών επίσης παρουσίασαν μείωση μόνο κατά το 2013 μετά από σειρά αυξήσεων ενώ για το 2014-2015 προβλέπεται σταθεροποίηση στα υψηλά επίπεδα που βρίσκονται τώρα (Διάγραμμα 29).

Διάγραμμα 31
 Πρωτογενής διανομή του προϊόντος: Λόγος αναθάραστον λειτουργηζού
 πλεονάζματος / αναθάραστον αποδοζών εργαζοιάς στο σύνολο της οικονομιάς
 (έτος βάσης 1986=100, 1995-2013 και πρόβλεψη 2014-2015)

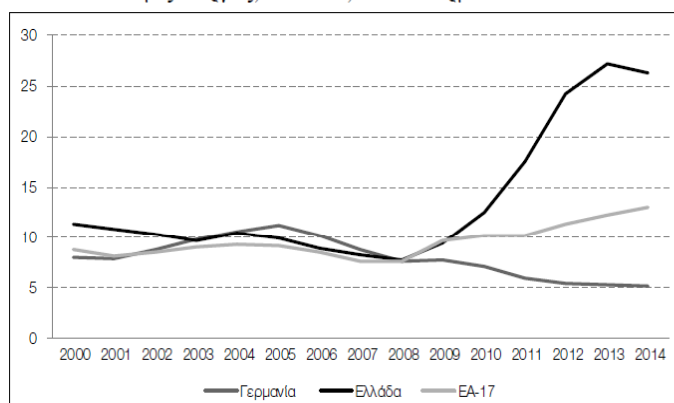

Πηγή: Αnnual Macroeconomic Database, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

Η διαρκής μείωση των μισθών αλλά και της απασχόλησης έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση των χρηματικών διαθεσίμων το οποίο προέρχεται από την απασχόληση. Κατά την τελευταία τριετία οι αποδοχές των εργαζομένων μειώθηκαν κατά 41 δις ευρώ και μειώθηκαν κατά δύο δις επιπλέον το 2014 εξαιτίας της φορολογιάς. Αυτή η μείωση των εισοδημάτων

της εργασίας επέτρεψε στο ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα, διορθωμένο με τις αμοιβές εργασίας των αυτοαπασχολουμένων, να μειωθεί, κατά την τετραετία 2010-2013, μόνον κατά 6 δις ευρώ έναντι του 2009, ενώ για το 2014 οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προβλέπουν ότι η διαφορά θα περιοριστεί στα 4 δις ευρώ, και μέχρι το τέλος του 2015 στο 1 δις ευρώ. Έτσι, θα υπάρξει επαναφορά του ακαθάριστου λειτουργικού πλεονάσματος στο επίπεδο του 2007-2008 (στα 78 δις ευρώ).

Διάγραμμα 117
Ρυθμός ανεργίας, 2000-2014, ΕΕ-17 – Γερμανία - Ελλάδα

Πηγή: International Monetary Fund.

Ακόμη δυσχερέστερη είναι η σύγκριση των ρυθμών ανεργίας. Ενώ την προηγούμενη δεκαετία η ελληνική οικονομία κινούταν στην κατεύθυνση σταδιακής αύξησης της απασχόλησης και μείωσης του ρυθμού ανεργίας, συγκλίνοντας με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, η οικονομική κρίση και ύφεση είχε ως αποτέλεσμα να οδηγήσει αφενός την ελληνική οικονομία σε ένα εργασιακό και κοινωνικό κραχ, σημειώνοντας τους υψηλότερους ιστορικά ρυθμούς ανεργίας και αφετέρου την γερμανική οικονομία στο ιστορικά χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας από την ένωση της Δυτικής με την Ανατολική Γερμανία. Η βελτίωση και σταθεροποίηση του δείκτη της ανεργίας στη

Γερμανία στα επίπεδα του 5% είναι αυτή που κρατά τα επίπεδα της ανεργίας στο σύνολο της Ευρωζώνης σε μία αύξηση με συγκρατημένο ρυθμό και όχι με τους ραγδαίους ρυθμούς αύξησης που σημειώνονται στην ευρωπαϊκή περιφέρεια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΑ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- 1) Frederic S. Mishkin (2013) “*Ορισμός της οικονομικής κρίσης*” συντάχθηκε την (19-02-2013).
<http://financialcrises20thcentury.blogspot.gr/2013/02/blog-post.html>
- 2) Λευτέρης Τσουλφίδης (2014) “*Οικονομική κρίση - αιτίες και αποτελέσματα*” συντάχθηκε την (9-03-2014).
<http://www.sxedio-b.gr/index.php/articles1/item/684-tsoulfidis>
- 3) Χριστόφορος Διακόπουλος (2009) “*Η Διεθνής Οικονομική Κρίση*”
http://pmeletios.com/ar_meletios/oikonomia/oikonomikh_krish.html
- 4) Νεόφυτος Παπαδόπουλος(2012) “*Η αντιμετώπιση της Οικονομικής κρίσης*”
<http://www.engr.com/index.php/el/oikonomiakaipolitiki/esoterikioikonomia/939-financial-crisis>
- 5) Γιάννης Κούζης, Πέννη Γεωργιάδου, Αποστόλης Καψάλης, Ελένη Κούστα, Σοφία Λαμπουσάκη, Άντα Σταμάτη(2011) “*Ετήσια έκθεση 2011 INE/ΓΣΕΕ Οι εργασιακές σχέσεις στην Ευρώπη και την Ελλάδα*”
<http://www.ineobservatory.gr/sitefiles/files/report-5.pdf>

6) Ετήσια έκθεση 2014 INE/ΓΣΕΕ Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση (Διαγράμματα Α.Ε.Π και Διαγράμματα Εργασιακών σχέσεων και ποσοστού ανεργίας.)

<http://inegsee.gr/ekdosi/etisia-ekthesi-2014-i-elliniki-ikonomia-ke-i-apascholisi/>

7) Εργατικό κέντρο Θεσσαλονίκης, η ιστορία των ελληνικών συνδικάτων

http://www.ekth.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=226&Itemid=44

8) Πάντειο Πανεπιστήμιο (2009) Εργασία και οικονομική κρίση (Καθηγητής Ρομπόλας)

9) Ευρωπαϊκό ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (2010) (οι επιπτώσεις της κρίσης στις εργασιακές σχέσεις)

http://eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/2011/19/el/1/EF1119EL.pdf

10) Γιώργος Παπαστάμκος (2011) “Διεθνής οικονομική κρίση και κρίση χρέους στην Ευρωζώνη”

<http://www.papastamkos.gr/as/fl329.pdf>

11) Δημήτρης Παπαδημητρίου “Δημόσια πολιτική και μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα 2010”

<http://entertainment.in.gr/html/ent/878/ent.91878.asp>

12) Γεώργιος Προβόπουλος (2013) “Ετήσια έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 2013”

<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/ekthdkth2013.pdf>

13) “Τρόποι ανάπτυξης της Ελλάδας- τρόποι εξόδου από την κρίση” (εξαγωγές - τουρισμός, Έθνος Κυριακής, 28-9-2014).

<http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22770&subid=2&pubid=64027287>

14) Γιάννη Τόλιο “Εφημερίδα Ελευθεροτυπία με αρθρογράφο τον Διδάκτορα οικονομικών” (18-9-2014).

<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=447988>

15) Σωτήρης Νίκας (2014) “Δύο σχέδια στο τραπέζι για τη νέα έξοδο της Ελλάδας στις αγορές” Εφημερίδα η Καθημερινή (28-9-2014)

<http://www.kathimerini.gr/785725/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/dyo-sxedia-sto-trapezi-gia-th-nea-e3odo-ths-elladas-stis-agores>